

*****

**Tineri și talenți traducători,
studenți ai Lectoratului de Limba Română**

MARIA BANUȘ

OPTSPREZECE ANI

Străzile-s ude. A plouat cu boabe mari ca niște bani
de argint, și la soare de aur.

Mi-e gândul spre lume repezit ca un taur.
Am împlinit azi optsprezece ani.

Ploaia blajină mă bate cu gânduri smintite.

Uite, bobul ei se prelinge încet și călduț
ca atunci când mă străngeau în căruț
scutece ude de-un ceas și neprimenite.

Da, a plouat așa ca mâine, ca ieri, ca totdeauna.
Inima scurmă vremurile, inima-i una.
Tâmpla-mi zvâcnește mai tare ca tâmplele vremii.

Mă gândesc să sorb din viață ca atâți alți golani,
dar mă frige până și aburul iute al zemii.
Știți, am împlinit azi optsprezece ani.

KAHDEKSANTOISTA

Kadut ovat mărät. On satanut ja vesipisarat ovat pyöreitä ja täysiä
kuin hopeat kolikot, jotka aurinko on muuttanut kultaiseksi.
Ajatukseni syöksyy maailmaan niin kuin härkä.
Tänään olen kahdeksantoistavuotias.

Rauhallinen sade heittelee minulle monia hulluja ideoita.
Katso, vesipisara tippuu sateesta hitaasti ja lämpimästi
niin kuin olin rattaissa minua puristivat
mărät vaipat, joita ei tunniksi vaihdettu.

Kyllä, on satanut kuin huomenna, kuin eilen ja kuin aina.
Sydän etsii aikoja, sydän on yksi.
Ohimoni sykkii kovemmin kuin ajan nopea hölkkä.

Tekisi mieli ottaa elämästä pitkiä siemauksia niin kuin siipeilijäkin,
mutta jopa keiton pistävä höyry polttaa minua niin kovasti.
Tänään täytän kahdeksantoista vuotta, tiedäthän.

MARIA BANUȘ

**CÂNTEC DE LEGĂNAT
GENUNCHII**

Să nu țipați genunchii mei.
Drum cu ferigi de nopți, de ploaie.
Genunchi de fier cum vă îndoiaie?
Vă mân spre el ca pe doi miei.

Pe drumul negurii vă-mping.

Vă vor lua poate între ei
genunchi ce strâng, zvâcnind și grei,
ca nopțile de astrahan.
Și licurici de pași se sting.

Să nu țipați, genunchii mei.

ANA BLANDIANA

TRUP AMAR

Miros de trup abandonat de suflet
Sub soarele nerușinat,
Miros de trup pe care
Carnea crește,
În care sângele bolborosește
Și într-un fel de harnică furtună
Celulă cu celulă se-mpreună...
Nu te apropia, nu mă atinge,
Amar mi-e trupul și otrăvitor,
Cu soarele prelins la subsuori,
Cu fluturi beți de mine răscoliți
Din larve sfărâmate de dorinți
Pe care nu pot să le-ncapă. Fugi!
De brațele profanatoarei cruci
În care, fericită, mă urăsc,
Nu-mi respira miasma-mbătătoare.
Când sufletul mă părăsește-n soare
Ca să te prind și să te răstignesc.

LAULU JOKA POLVIA KEINUTTAA

Älkää huutako, polveni.
Polku yösaniaisista ja sateesta.
Mitenhän nuo rautaiset polvet taivuttavat sinua?
Minä ajan sinut niihin kuin kaksi lammasta.

Hämärien polkujen myötä minä kutsun sinua.

Ehkä ne ottavat sinut niiden väliin
Ne, sykkivät, raskaat, puristavat polvet
jotka ovat kuin Astra-kaanin yö.
Ja jälkien kiiltomatot kuihtuvat.

Älkää huutako, polveni.

KATKERA RUUMIS

Haju ruumista jonka sielu on hylännyt
Häpeämättömän auringon alla,
Ruumin haju jossa
Liha vielä kasvaa,
Jossa veri vielä kuplii,
Ja, hätääntyneessä tuulenpuuskassa,
Kaikki solut kytkettyvät toisiinsa...
Älä tule minun lähelle, älä kosketa minua,
Ruumiini on katkera ja myrkyllinen
Sillä aurinko vuotaa kainaloistani,
Ja huumaantuneet perhoset ovat kiihottuneet minusta
Ja toivomusten murtuneista toukista
Ne eivät pysty enää kompromissiin. Paetkaa, paetkaa!
Saastuneen ristin käsistä
Josta, onnellinen, vihaan itseäni
Älä hengitä sisään sitä päihdyttävää hajua,
Kun sieluni minut hylkää kun aurinko on korkea
Voin sinut vangita, ja sinut ristiinnaulita.

CONSTANȚA BUZEA

AȘTEPTÂNDU-L PE HAMLET

singură
îndurerând pântecul de marmură
mereu pretutindeni se naște
revelația

lovești ca un înfrânt

îți ascult în lumină
sfărâmare de geamuri
cuvintele amestecate cu plânsul
care încă n-a izbucnit

aștepți zadarnic să te salute
Hamlet

HAMLETIA ODOTTAESSA

yksin
piinaten marmorista kohtua
aina kaikkialla syntyty
ilmestys

lyöt kuin voitettu mies

Kuuntelen valossa
ikkunaruutujen helähdys
sanat sekoitetut kyyneliin
jotka eivät vielä ole puhjenneet

turhaan odotat että sinua tervehtii
Hamlet

Versiunile în limba finlandeză / Suomenkieliset versiot **Katja KONTOS**
Studentă la Universitatea din Helsinki

ȘTIRI CULTURALE

Evoluția limbilor

Limbile pe care le vorbim ascultă de aceleași legi generale ale evoluției. Aceasta e teza centrală a profesorului de lingvistică de la Universitatea Berkeley din California, John McWhorther, în studiul *The Tower of Babel: A Natural History of Language* (Ed. Heinemann).

Ca și plantele și animalele, limbile se divizează în subcategorii, devin hibride, se adaptează la mediu și, câteodată, dispar de pe suprafața Pământului. Bazându-se pe cercetări arheologice și studii de paleontologie, John McWhorther estimează că prima limbă s-a născut acum circa 150.000 de ani și din ea s-au format apoi 6000 de limbi foarte distincte din punct de vedere gramatical și semantic. Astăzi, subliniază profesorul, 96% din locuitorii planetei vorbesc doar 20 de limbi. Dacă tendința observată până acum va continua, 5500 de limbi diferite vor dispărea în următorii 100 de ani, ceea ce înseamnă că în decursul secolului XXI va muri în medie câte o limbă pe săptămână – se menționează în comentariul din "Financial Times".

Redacția
Din *România literară*, nr. 28, Anul XXXV, 2002

ȘTIRI CULTURALE

Săptămâna Filmului Finlandez

2002

Între 4 și 8 octombrie s-a desfășurat la București cea de-a șasea ediție a Săptămânii Filmului Finlandez. Organizată de Ambasada Finlandei la București și de Centrul Cultural SINDAN, această manifestare culturală a avut loc în sala Auditorium a Muzeului Național de Artă și a întrunit un mare număr de spectatori și specialiști în cinematografie.

Prin consecvența organizării acestor prezentări, cinematografia finlandeză nu este, sub raportul informării, cea mai apropiată dintre micile cinematografii europene. Publicul amator din România a urmărit, în ultimii șase ani, progresele remarcabile ale cinematografelei din Finlanda sau din „țara lui Kaurismäki”, cum ar putea fi numită aceasta, datorită personalității atât de puternice a fraților Aki și Mika Kaurismäki.

Grație programelor Ambasadei Finlandei în România, în primele trei ediții, publicul românesc a avut posibilitatea să cunoască toate filmele importante ale originalului și inimitabilului Aki Kaurismäki cum sunt: *Am angajat un ucigaș plătit*, *Fata de la fabrica de chibrituri*, *Nori călători*, *Viață boemă*, *Umbre în paradis*, *Crimă și pedeapsă*.

În anul 1999, sub genericul „Capodopere ale filmului finlandez” au putut fi vizionate: *Juha*, *Săptămâna albastră*, *O tragedie respectabilă*, *Băieții*, *Durii*, *Oameni într-o noapte de vară*, *Renul alb*, *Cu drag*, *Maire*, *Opt împușcături mortale*.

În anul 2000 a fost prezentată o retrospectivă Mika Kaurismäki și o suită de scurtmetraje despre orașul Helsinki, dintre care menționăm: *Ultima zi de vară, 2001 de dorințe*, *Rosso*, *Helsinki Napoli toată noaptea*, *Zombi și trenul fantomă*.

În anul 2001, sub genericul „Femei în oglindă” sau „Femei despre femei” au putut fi urmărite filmele: *Sora cea mică*, *Înghițitorul de flăcări*, *Dulce-amar*, *Forme feminine*, *Marea iubire – povești* și *Colecționara*.

Să nu uităm că filmul lui Aki Kaurismäki *Omul fără trecut* a fost recompensat în 2002, la Cannes cu Marele Premiu al Juriului și cu Premiul pentru interpretare feminină, fiind desemnat drept cel mai bun film al anului 2002 de către Federația Internațională a Presei Cinematografice.

Tema festivalului de film finlandez din anul 2002 o constituie viața tinerilor. Sub genericul „Gustul și culoarea tinereții”, au fost văzute filme ale unor tineri realizatori din Finlanda, care impresionează, înainte de toate, prin ambiția de a fi ei înșiși. Creatorii din noua generație nu se lasă cuceriți de stiluri sau metode, preferând

o prezentare simplă, o redare directă a realității, ceea ce duce aproape la ștergerea granițelor dintre filmul de ficțiune și cel documentar.

În cuvântul său de deschidere, E.S. domnul **Pekka Harttila**, ambasadorul Finlandei în România a spus: „*Tinerii zilelor noastre au, fără îndoială, o foarte clară concepție asupra ceea ce înseamnă integrarea europeană. O Europă nouă, fără frontiere, este mai firească pentru ei decât pentru generațiile anterioare. Extrem de promițător pentru viitorul continentului este faptul că tinerii călătoresc și se familiarizează din ce în ce mai mult cu civilizațiile și stilurile de viață ale celorlalte popoare din Europa. Însă, în ciuda procesului de integrare europeană, fiecare țară, ca și Finlanda de altfel, tinde să-și păstreze specificul național și tradițiile. Legăturile culturale dintre România și Finlanda sunt binecunoscute. Cea de a șasea ediție a Săptămânii Filmului Finlandez organizată la București are ca temă viața tinerilor. Rămâne ca spectatorul să găsească asemănările, dar și deosebirile dintre tinerii finlandezi și cei români. Speranța noastră este ca ediția de anul acesta a Săptămânii Filmului Finlandez să contribuie la întărirea acestor importante legături atât pentru tânăra generație, cât și pentru generațiile anterioare.*”

Cele cinci filme prezentate în cadrul festivalului se ocupă de viața și problemele tinerilor de astăzi, de frământările specifice vârstei, surprinzând pendularea permanentă între extreme, fermitatea, dar și dezorientarea tinerilor. Ambiția tinerească, dorința nebunească de a intra în competiție și de a ieși învingător, dorința de afirmare, prima dragoste, gelozia, căutarea unui loc de muncă, drogurile sunt numai câteva aspecte ce pot contura viața unui tânăr, indiferent de locul în care trăiește sau de timpurile pe care le trăiește. Inițierea tânărului, trecerea lui din lumea frumoasă a copilăriei în cea dură a adultului se face treptat, cu energia și optimismul caracteristice vârstei, întâmpinând clipe de fericire și bucurie, dar presupune și depășirea unor momente de deznădejde sau chiar abandonarea scopurilor propuse.

Gustul și culoarea tinereții

Simo Halinen – *Cyclomania* (2001)

Susanna Helke & Virpi Suutari – *Cei fără de rost* (2001)

Arto Lehkamo – *Prima dragoste* (2001)

Perttu Leppä – *Lunga vară fierbinte* (1999)

Jarmo Lampela – *Frumoasa lume nebună* (1997)

 Filmul **Cyclomania** este realizat în 2001 de Simo Halinen (născut în 1963), care semnează scenariul și regia, reprezentând și primul său film de lung metraj. Povestea se referă la doi tineri cicliști din Helsinki, hotărâți să câștige Campionatul Național de Ciclism, dar care, îndrăgostindu-se de aceeași fată își văd primejduită atât prietenia cât și participarea la campionat.

 Cei fără de rost este un film documentar realizat în 2001 de Susanna Helke și Virpi Suutari, două artiste tinere care au studiat jurnalistica, mass-media și fotografia. Filmul abordează una dintre marile probleme sociale din zilele noastre, anume șomajul. Este o poveste despre frustrarea tinerilor într-o perioadă de tranziție, când, după terminarea școlii, nu-și găsesc un loc de muncă în orașul lor natal. Grav este faptul că pentru o parte din acești tineri așteptarea va deveni un mod de viață.

 Arto Lehkamo (născut în 1962) este regizorul, scenaristul și producătorul filmului **Prima iubire**, realizat în 2001. Filmul înfățișează o poveste de iubire între un tânăr de 13 ani și o fată de 19, care, deși beneficiază de talentul tânărului în arta fotografică, câștigând un concurs de frumusețe, îl respinge, totuși, în cele din urmă. Filmul te învață cum să faci primii pași în dragoste și cum să supraviețuiești în lumea dureroasă a adulților.

 Perttu Leppä (născut în 1964) este realizatorul unor filme cunoscute și apreciate în Finlanda. **Lunga vară fierbinte**, film terminat în 1999, în regia și cu scenariul semnat de Perttu Leppä surprinde temerile și visurile unui tânăr din anii '80, perioadă în care formațiile rock se impun atenției tinerilor din Finlanda.

 Filmul **Frumoasa lume nebună**, realizat în 1997, al cărui regizor și scenarist este Jarmo Lampela (născut în 1964) prezintă realitatea cumplită a lumii drogurilor. Dintre cei trei tineri care devin dependenți de droguri, doi reușesc să se salveze, în final, ceea ce justifică, într-un fel, atitudinea înțelegătoare, chiar tolerantă a autorului față de modul lor de viață.

Laura DELICOSTEA și Marco PRIBILLA
Studenți la Universitatea din Turku

Serile Muzicii Finlandeze

Ambasada Finlandei la București, în colaborare cu Muzeul Național "George Enescu" și Centrul Cultural Sindan organizează între 16-22 martie a.c. **Serile Muzicii Finlandeze**, care se desfășoară la Palatul Cantacuzino din Calea Victoriei. În 18 martie a avut loc recitalul pianistei Iilina Dumitrescu, în cadrul căruia au fost cântate lucrări de Jean Sibelius, Selim Palmgren, Joonas Kokkonen, Einojuhani Rautavaara. În 20 martie are loc recitalul pianistului finlandez **Risto Lauriala**, cu un program clasic, cuprinzând lucrări de: Johann Sebastian Bach-Ferruci Busoni, Ludwig van Beethoven, Franz Schubert-Franz Liszt, Jean Sibelius. **Risto Lauriala** a studiat la Academia Sibelius din Helsinki, dar și la Londra și Viena, unde, în 1974, a câștigat primul său mare premiu internațional în cadrul Concursului pentru pianiști Stepanow.

Din România Liberă, 20 martie 2003

**Tineri și talentați traducători,
studenți ai Lectoratului de Limba Română**

CASSIAN MARIA SPIRIDON

**INTRAREA ÎN
APOCALIPSĂ**

de jur împrejur era întuneric
deasupra era întuneric
mereu era întuneric
întuneric păstos
    îți intra în gură / urechi
te lovea peste ochi
nu știai în ce parte mai poți
    să te miști
un întuneric de fier
    peste inimi și minți
uneori ne găsim / dăm mâna
    cu unul / cu altul
dar ghilotina de fier
    întrerupe
acest început
întuneric / mereu întuneric
                                atât
peste tot
în suflet / în minți
pe pământ
(întuneric peste întuneric).

Din volumul *Piatră de încercare*,
Junimea, Iași, 1995

**ILMESTYSKIRJAN
PORTEILLA**

ympärillä oli pimeys
ylhäällä oli pimeys
    pimeys oli aina
läpätunkematon kiinteä pimeys
    tunki suuhusi / korviisi
löi silmillesi
etkä tiennyt mihin suuntaan voisit
    vielä liikkua
teräksistä pimeyttä
    yli sydänten ja mielten
joskus löydämme toisemme / annamme käden
    toinen / toisillemme
mutta kylmyyden giljotiini
    keskeyttää
tämän alun
pimeys / aina pimeys
                                ei muuta
kaikkialla
sielussa / mielessä
maassa
(pimeyttä pimeyden yllä).

Traducerea în limba finlandeză de Päivi INKILÄINEN
Studentă la Universitatea din Turku

ALS OB...

ca și cum ne-am cunoaște de mult
ne-am ști întreaga viață / înșirată
pe ața subțire a întâmplării
sub cerul tulbur

ca și cum totul ar fi cu puțință
mâna ta / fără înțeles / caută un umăr
pipăie un trăgaci (ca un genunchi de
femeie)
pe care oricât ai apăsa
nu va lua foc

ce-ar fi / de dimineață până seara /
de mersul nostru / pe tălpi și pe vârfuri /
n-ar mai lăsa urme prin pulbere
și nici urechile / cele ascultătoare
n-ar mai ghici pașii furișai ai iubirii
câlcând către inimă
și tu generoasă / cum trebuie că sânt
toate femeile /
ai citi pe cer drumul friguros al stelei
deslușind depărtările
dumirindu-mă / a căta oară? /

**MIC MANUAL DE
CONVERSAȚIE**

privesc cu demnitate în față un tun
    ochiul său adânc și negru de fum
aud glasul lui bubuind
    din circumferința fără trup
                                numai scrum

conviețuim mutual /
    pe afet odihnind un picior
desculț / plin de sânge
așa
    am renunțat la virtuți și păcate
ne sântem absolut necesari

ALS OB... (IKÄÄN KUIN...)

niin kuin olisimme tunteneet kauan
olisimme tienneet koko elämämme ketjutetun
tapahtumien ohueen lankaan
usvaisen taivaan alla

niin kuin kaikki olisi mahdollista
kätesi / päämäärättömästi / etsii olkapäätä
koskettaa liipaisinta (kuin naisen
polvea)
ei väliä kuinka painaisit
ei laukea

mitä olisi / aamusta iltaan /
jos kulkumme / jalkapohjilla ja varpaisillaan /
ei jättäisi enää jälkiä tomuun
eivätkä korvat / jotka kuulevat
arvaisi rakkauden kätettyjä askeleita
niiden kulkiessa kohti sydäntä
ja sinä anteliaana / kuten pitää
kaikkien naisten olla /
lukisit taivaalla kaukaisuuden valaisevan
tähten hyistä matkaa
ja oivaltaisit / monettako kertaa? /

PIENI KESKUSTELUKÄSIKIRJA

katson arvokkaasti kasvoihin tykkiä
    sen silmään, savusta syvään ja mustaan
kuulen sen jylisevän äänen
    suusta vailla ruumista
                                vain tuhkaa

keskinäinen ymmärrys /
    lavetilla lepäilevä jalka
paljas / täynnä verta
siten
    olemme jättäneet hyveet ja synnit
olemme toisillemme ehdottoman välttämättömät.

Traducerea în limba finlandeză de Päivi INKILÄINEN și Merita JOKELA
Studente la Universitatea din Turku

Semnificația zilei de la 24 Ianuarie 1859: percepții contemporane

Istoria europeană a ultimilor zece ani, atât de plină de contradicții, a cunoscut un proces cu dublu sens în privința dinamicii organismelor politice europene: de fragmentare, respectiv de unificare a lor. Am putea afirma, fără tăgadă, că cele două evenimente marcante ale începutului anilor '90, reunificarea Germaniei și destrămarea Uniunii Sovietice, reprezintă reperatele generice care au desenat cadrul istoric al epocii postcomuniste până spre finele anului 2001. Pe acest traseu, mai regăsim consolidarea și extinderea Uniunii Europene, dar și destrămarea pașnică a Cehoslovaciei și cea sângeroasă a Iugoslaviei. Evident, aceste evenimente au fost cauze și efecte ale deschiderii "cortinei de fier", care a menținut, alături de un echilibru strategic mondial, un conservatorism evident în privința alcătuirilor politice europene. Forțele centrifuge și centripete care, în realitate, acționează constant, deși inconsecvent, în interiorul fiecărei formațiuni politice existente, au fost menținute în subteranele istoriei. De acolo, ele au ieșit vulcanic la suprafață după încheierea "razboiului rece". Procesul a fost așadar contemporan, și, adesea, confundat, cu reîntregirea ideologică a Europei. Revoluția politico-statală declanșată atunci a răsturnat nu numai granițe de decenii, dar și discursul istoric, geografic, cultural, politico-strategic din Europa. Omenirea a intrat, și Europa împreună cu ea, într-o nouă fază istorică după anul 2000 și, mai ales, din 2001, fapt care va avea, probabil, ca efect o întărire a domeniului politic și a autorității centrale în dauna autorității locale.

În aceste condiții, am putea afirma, abia acum, că ne aflăm într-un moment în care putem să realizăm un bilanț, fie el și provizoriu, al istoriei recente a României și să ne întrebăm care sunt cauzele istorice pentru care, acum ca și în trecut, unirea românilor de la 1859, precum și unirea "cea mare", de la 1918, nu au fost puse la îndoială, în mod serios, de forțe politico-sociale românești, acționând din interior, în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat, așa cum s-a petrecut în cazul fostelor aliate ale României interbelice.

Ca și fosta Iugoslavie, România și-a început sinteza statală panromânească după războaiele napoleoniene. Furtuna naționalistă, ce a făcut posibilă înfrângerea marelui geniu militar corsican, s-a propagat și asupra teritoriilor românești, grăbind redeșteptarea națională a românilor. Ca o ironie, trebuie remarcat faptul că acest fenomen a fost contemporan cu fragmentarea, în continuare, a uneia dintre provinciile locuite de ei, Moldova, mai întâi în favoarea austriecilor, în 1775, și apoi a rușilor, în 1812. Ceva mai târziu, în două rânduri, în 1848, pasager, apoi în 1867, pentru mai bine de o jumătate de secol, Transilvania, până atunci principat autonom,

dominat politic de aristocrația maghiară, a fost anexată Republicii Ungaria, mai întâi, Transleitaniei, mai apoi. Așadar, deși ideologia națională a cunoscut o răspândire tot mai largă, principiul dinastic și imperialismul politic erau încă o prezență de marcă pe piața de valori europene.

Ideea unității naționale a tuturor teritoriilor locuite de români este mai veche decât preocupările, care capătă mai degrabă un aspect practic, din secolul al XIX-lea. Nu ne propunem să realizăm un excurs care să abordeze modul în care, în Transilvania, prin operele cărturarilor Școlii Ardelene, în Moldova, prin scrierile lui Dimitrie Cantemir, în Valahia, prin opera lui Constantin Cantacuzino, s-au proiectat primele construcții ideatice abordând unirea tuturor românilor într-o singură țară. Ne propunem, mai degrabă, să discernem motivele care au fundamentat această aspirație, să aruncăm o rază de lumină asupra modificărilor survenite în mentalitatea epocii, ce au făcut posibilă transgresarea vechilor atașamente față de instituțiile politice centrale sau locale existente în fiecare stat locuit de români, așa cum erau ele îndătinat.

O primă întrebare ar avea în vedere modelele istorice spre care au putut privi românii pentru a-și creiona o imagine geografică a organismului politic menit să închege ideea unității lor de neam? Aș sugera, ca răspuns la această întrebare, patru modele, în mod repetat discutate în epoca redeșteptării naționale:

1. modelul statului dac al lui Burebista, evident mult mai extins decât teritoriul actual al României, cât și față de acela al defunctei României Mari, atât la vest, cât și la est sau nord; acest stat a fost un organism politic în care autonomia locală și-a păstrat vitalitatea și în care esențiale au rămas deferența față de marele preot și interesul comun de a constitui o apărare viabilă în fața pericolului roman, ivit la sud și vest. O dată ce pericolul și-a epuizat potențele de acțiune imediată, tendințele autonomiste au disecat statul burebistan, așa cum, 2000 de ani mai târziu, au destrămat Iugoslavia.
2. modelul statului centralizat al lui Decebal, format tot la vreme de restricte, dar în care autoritatea centrală a fost un jucător cu un cuvânt mult mai important de spus. Nu se poate vorbi, desigur, de un stat centralizat, în accepțiunea contemporană a termenului. El a beneficiat însă de tendințele de regrupare politică, care s-au succedat sfârșitului domniei lui Burebista. Geografic mult mai redus, acest stat și-a dovedit vitalitatea prin rezistența opusă romanilor, chiar dacă scopul propus nu a fost atins, el dispărând în fața superiorității militare și culturale romane.
3. modelul centralizat sau provincializat roman; în diferite perioade, statul roman a grupat într-o singură provincie sau a autonomizat Dacia romană, care a cunoscut diferite alcătuirii teritoriale, în funcție de interesele puterii centrale de la Roma.
4. modelul statului panromânesc federal constituit de Mihai Viteazul la 1600. Mult mai apropiat de conjunctura etnică și politică a secolului al XIX-lea, dar mai abordabil și din punct de vedere istoric, statul lui Mihai Viteazul a constituit un model și un imbold, care a arătat românilor calea pe care trebuie să meargă și a cristalizat scopul final al eforturilor naționale ale acestora. Acest model a fost

analizat și dezvoltat în scrierile sale de revoluționarul pașoptist Nicolae Balcescu și, oarecum, prin maniera de *fait accompli* politic, impus apoi Europei, urmat la 1859.

Nu putem separa, fie și pentru scopul de a ne încadra în tematica aleasă, difuziunea ideilor naționale în Valahia sau Moldova de procesul mai larg, european, sau de cel contemporan și înrudit din Transilvania. Am putea chiar afirma că opțiunea populației românești din Transilvania pentru o construcție statală panromânească a fost, în realitate, cea mai simplă din perspectiva românească. Diferențele etnice, religioase, culturale dintre elita politică și populația majoritară românească, aproape nereprezentată în viața cetății, explică de la sine situația în care românii au început să caute soluții de lichidare a stării de lucruri evident nedreaptă din Transilvania și de sinteză a unei noi viziuni statale, panromânească.

Cu deosebire importantă și plină de perspective politice concrete a fost apropierea dintre Valahia și Moldova. Supuse regimului fanariot în secolul al XVIII-lea, cele două principate au cunoscut o apropiere determinată de sistemul politic de omogenizare a organizării lor administrative, simbolizat de pendularea domnitorilor fanarioți între cetățile de scaun de la Iași și București. Ocupațiile succesive ale ambelor provincii de către Rusia sau Austria au fost, la rândul lor, o expresie a apartenenței celor două state românești la aceeași arie geopolitică, definită strategic de falia creată între aspirațiile Rusiei și Austriei de a-și împărți moștenirea otomană și eforturile sultanilor, susținuți de Marea Britanie și, uneori, Franța, de a-și menține o prezență cât mai substanțială în Europa. Fluxul și refluxul Eteriei, care a măturat teritoriul ambelor principate în anul 1821 și s-a conjugat cu mișcarea revoluționară românească condusă de Tudor din Vladimiri, nu a reprezentat altceva decât o nouă dimensiune în această ciocnire de interese, chiar dacă, acum, asistăm la juxtapunerea ideii naționale peste un conflict cu ramificații imperiale.

Diferențele viziuni politice încheiate încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, care au avut în vedere constituirea unor state tampon între Rusia, Austria și Poartă, au primit o primă expresie în conținutul Regulamentelor Organice care întrezăreau posibilitatea unei uniri moldo-muntene de perspectivă. Se cuvine de menționat, cu această ocazie, complementaritatea intereselor unor mari și influente puteri europene și ale patrioților români care, la rândul lor, au abordat în programele unor mișcări politico-culturale prepașoptiste ideea închegării unui stat comun românesc. Vechea elită politică românească a început, la rândul ei, să ia în considerare, în mod tot mai serios, opțiunea unei juxtapunerii politice moldo-muntene. Această viziune și-a găsit o fericită expresie în tratatul de uniune vamală încheiat între Țara Românească și Moldova în 1847, care poate fi considerat ca un Zollverein al pieței comune valahomoldovene.

De o mențiune aparte considerăm că trebuie să se bucure acțiunea revoluționară de la 1848. Aceasta a adus, în mod deschis, în discuție, alături de conceptele, până atunci tabu, de libertate sau democrație, și pe cele de conaționalitate și unire. Interconexiunea fericită a acestor concepte și difuzarea lor în medii populare tot mai largi, ca o nouă achiziție culturală, considerăm că trebuie punctată și reliefată în adevărata sa lumină. Aceste noțiuni au dominat istoria românilor timp de un secol

și și-au făcut o reapariție fericită o dată cu prăbușirea comunismului în urma revoluției de la 1989. Refluxul istoric de după 1848 a germinat aceste idei și a creat posibilitatea ca noua elită românească afirmată atunci, maturizată în urma înfrângerii acțiunii pașoptiste, să găsească noi căi, de această dată săpate în Weltpolitikul european, de a-și realiza obiectivele. La intersecția intereselor marilor puteri, a crezut generația lui Nicolae Bălcescu, se află posibilitatea ca revoluția națională a românilor să izbândească. Prin urmare, închegând o acțiune de conjugare a eforturilor diasporei românești, în urmărirea acestui țel, pașoptiștii români au cules cu inteligență roadele acțiunii lor după războiul Crimeii din 1853-1856. Chiar dacă acum, se poate afirma că s-a născut și spiritul de discordie pe teme naționale, care va caracteriza în secolul al XX-lea acțiunile emigrației românești, românii punându-și la îndoială unul celuilalt fidelitatea față de idealul național, sesizarea elementelor de congruență dintre politica orientală a Franței lui Napoleon al III-lea sau a altor state europene și propriile lor aspirații a reprezentat un punct marcat în urmărirea țelurilor românești. Pacea generic încheiată la Paris în martie 1856 acordă o primă răsplată românilor prin împletirea unor prevederi de întărire națională, prin includerea unei zone de interes strategic fundamentale, din sudul Basarabiei, în cadrul statului moldovean, cu prevederi de deschidere politică și socială, toate acestea fundamentate pe un nou raport de forțe europene, pe diminuarea de șase ori a influenței Rusiei în principate și de încadrare a Europei în definirea politică a situației de la gurile Dunării și Marea Neagră. Însă fundamentală pentru români a fost posibilitatea oferită lor de a-și exprima, în mod democratic, voința de unificare și schimbare socială și, apoi, de manevră pe scena politică europeană în vederea creării unui stat unificat românesc, legat de Europa prin prezența unei familii domnitoare europene pe tronul acestuia. Așadar, încă un punct care trebuie reținut este îngemănarea intereselor naționale de unificare statală și de apartenență europeană a românilor. Românii, care împleteau de la geneza lor etnică elementele de civilizație occidentală și orientală, aflați la interferența dintre cele două lumi, se arătau gata să adauge tezaurului european propria cultură și civilizație și să preia din Europa o cultură politică axată pe conceptele de națiune și libertate.

Voința românilor de a-și constitui un stat unificat s-a manifestat în rezultatul alegerilor pentru Divanurile ad-hoc desfășurate în anul 1857, când ei au reușit, sprijiniți de puteri interesate politic în această regiune și prietene, în special de Franța, să dejoace tentativele Porții Otomane de a împiedica unirea, cu prețul unei crize politice europene. Opțiunile exprimate de cele două adunări, de la București și Iași, au fost remarcabil de congruente. Deși Convenția de la Paris din august 1858 nu a oglindit în totalitate voința românilor, ci a fost expresia unui compromis european, generația lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri, Ion Ghica sau Vasile Boerescu, a găsit pârghiile prin care să folosească discordiile puterilor protectoare și prevederile Convenției de la Paris, astfel încât, pe datele de 5, respectiv 24 ianuarie 1859, același nume a ieșit din urnele de la Iași și București: Alexandru Ioan Cuza. Unirea, mai întâi personală, trei ani mai târziu, parlamentară și guvernamentală, a fost definitiv acceptată pe plan european în 1866, o dată cu

accederea dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen pe tronul României. Chiar numele statului român, inițial Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, a fost schimbat în România. Noul stat a dobândit și o primă zi națională, 24 Ianuarie, amintire a încheierii sale statale.

Văzută din perspectivă contemporană, unirea de la 1859 este nu numai un eveniment care a marcat unul din punctele cele mai luminoase ale istoriei românilor din veacul al XIX-lea. Ea reprezintă, de asemenea, un reper pentru contemporanul care caută o soluție pentru corelarea unei noi construcții sociale, a reformei economice și politice, a unei noi integrări europene și euro-atlantice, a multiculturalismului cu comandamente naționale, precum întărirea politică, administrativă și economică a statului românesc de la vest de Prut, susținerea unui program cultural adresat tuturor românilor, din România, sau din afara acesteia, dezvoltarea relației, care se cade a fi privilegiată, între România și Republica Moldova etc. Toate aceste obiective se cuvine să fie privite ca țeluri naționale, lipsite de un patronat politic îngust, urmărite de fiecare român prin eforturile sale proprii, cu sau fără susținerea statului român.

Românii, indiferent dacă sunt adepții modelului de reunificare statală de tipul unificării germane sau ai modelului Germania - Austria, o națiune, două state, nu pot totuși uita faptul că România formată la 1859 a avut ca misiune istorică menținerea conștiinței naționale a românilor de pretutindeni, în accepțiunea europeană a termenului, prin afirmarea identității culturii și limbii românești în lume. Tocmai de aceea încercarea de abrutizare a conștiinței românești, a istoriei și culturii românilor, care se manifestă astăzi în statul vecin, recunoscut oficial de București, și care are ca simbol inventarea unei noi limbi fantomă, limba moldovenească, nu poate să nu lovească conștiința fiecărui om cunoscător al realităților istorice din regiune și iubitor de adevăr, democrație și libertate. Pentru cunoscătorul istoriei românilor această încercare nu poate avea altă semnificație decât cea a fraudei electorale instrumentate de otomani în 1857 și care s-ar putea, ca și atunci, întoarce împotriva făptuitorilor ei.

Unirea de la 1859, desfășurată sub însemnul "frăției" și al motoului "unde-s doi, puterea crește", constituită pe o bază etnică, religioasă, lingvistică solidă, care a făcut ca sudura să se realizeze fără asperități, a constituit osatura pe care s-a putut clădi întregirea națională a tuturor românilor de la 1918, prin alipirea celorlalte provincii locuite de români. Statul roman a fost rezultatul unui dublu proces, de rupere și juxtapunere, spre deosebire de Finlanda, de pildă, care, unificată ca atare după anexarea rusească, s-a separat de aceasta în 1917, pentru a-și constitui propriul stat național. Ca și în cazul Finlandei, nici România, deși ciuntită în 1940, nu a cunoscut mișcări separaționiste notabile. Ambele state, formate pe o bază etnică puternică, au știut să combine interesele lor naționale, cu cele europene, precum și principiul naționalităților cu conceptul de democrație și toleranță etnică.

Asistent Silviu MILOIU
Universitatea Valahia din Târgoviște

PUTEREA CUVÂNTULUI

Fredrika Runeberg, soția cunoscutului poet al romantismului finlandez Johan Ludvig Runeberg, a scris, după cum se zice, *în umbra soțului ei*. Temele pe care le tratează dau operei sale o valoare cu totul deosebită și aceasta cu atât mai mult cu cât ele sunt și vor rămâne mereu de actualitate. Trebuie subliniat faptul că poveștile sale sunt cu tâlc, iar cititorului îi revine plăcerea să-l descopere. Tocmai acesta este și motivul pentru care am ales să traduc una din nuvelele acestei scriitoare.

În *Întrebările Elei* regăsim două categorii de oameni: pe de o parte categoria celor smeriți, iar pe de altă parte categoria celor orgolioși. Interesant este felul în care Frederika Runeberg alege să prezinte deosebirea dintre aceste două tipuri: aceleași gânduri sunt exprimate prin aceleași cuvinte, dar sensul final la care se ajunge este antagonic. Termenii *iubire* și *datorie* capătă sensuri diferite, în funcție de categoria din care face parte emițătorul.

Dar mai bine să lăsăm textul să vorbească de la sine:

Fredrika Runeberg

E L A N
K Y S Y M Y K S E T

Hän ei vielä ollut syntynyt, mutta seisoi taivaan reunalla, katsellen uteliaasti maahan, missä hänen piti aloittaa uransa, ja ravisteli siipiään, kärsimättömänä näkemästään.

"Ela, mitä sinä katselet, sinä et ole oikein tyytyväisen näköinen", kysyi hänen seuralaisensa, enkeli, joka oli suorittanut

Fredrika Runeberg

ÎNTREBĂRILE
E L E I

Încă nu se născuse. Stătea undeva la marginea cerului, privind curioasă spre pământul spre care urma să-și croiască un drum. Dădu din aripi, uitându-se cu nerăbdare.

"Ce vezi tu acolo, Ela, de nu pari prea mulțumită", o întreabă cel de alături, îngerul care

koetusaikansa maan päällä ja palannut aikaa sitten.

Minä näen paljon mikä on kaunista, mutta myös paljon, mikä ei ole. En ymmärrä sitä.

Mitä sinä näet?

Näen kaksi ihmistä; molemmat ilmaisevat sisimmät alatuksensa sanoin. Miksi toinen minusta näyttää niin rumalta ja toinen niin kauniilta, kun toisen ajatus kuitenkin on niin samanlainen kuin toisen?

Mitä he sanovat?

Toinen sanoo: ”Sinä olet köyhä, minun velvollisuuteni on auttaa sinua. Minä annan ilomieliin mitä voin sinulle antaa, vaikka se on vähäistä. Minä olen tekevä työtä sinun hyväksesi, ansaitakseni enemmän sinulle. Katso minulla on kaksi leninkiä, ota toinen; minulla on leipäpala, annan sinulle puolet; minulla on vuode, sitä ei voi jakaa, ota se kokonaan, minä voin nukkua maan päällä.”

Toinen sanoo: ”Minä olen köyhä, sinun velvollisuutesi on auttaa minua. Sinun tulee antaa ilolla, mutta vähäistä on mitä annat. Sinun pitää tehdä työtä hankkiaksesi minulle enemmän. Anna tänne pukusi, leipäsi, vuoteesi. Ole iloinen, että minä haluan ottaa vastaan niin vähäisen lahjan.” Miksi toinen on ruma ja toinen kaunis, kun molemmathan pahuvat samaa?

trecuse de perioada de probă de pe pământ și care se întorsese în cer cu câțva timp în urmă.

Văd multe lucruri frumoase, dar și multe care sunt urâte. Nu înțeleg.

Ce vezi?

Văd doi oameni; amândoi își exprimă gândurile prin cuvinte. De ce unul mi se pare atât de urât, iar celălalt atât de frumos, când de fapt gândurile unuia sunt atât de asemănătoare cu ale celuilalt?

Ce spun ei, oare?

Unul spune: ”Ești sărac, este de datoria mea să te ajut. Îți dau cu drag tot ce pot, deși este puțin. Muncesc în beneficiul tău, ca să câștig mai mult pentru tine. Uite, am două haine, ia-o pe una; am o bucată de pâine, îți dau jumătate; am un pat, dar pe acesta n-am cum să-l împart, așa că ți-l dau ție, eu pot să dorm pe jos.”

Celălalt spune: ”Eu sunt sărac, este de datoria ta să mă ajuți. Dacă îmi dai ceva, trebuie s-o faci cu bucurie, deși e puțin. Trebuie să lucrezi ca să câștigi mai mult pentru mine. Dă-mi haina ta, pâinea ta, patul tău. Bucură-te că accept un dar atât de neînsemnat.” De ce unul e urât, iar celălalt e frumos, când amândoi spun același lucru?

Mitä sinä vielä näet?

Minä näen äidin, hän sanoo lapselleen: „Sinä minun sydämeni kukkanen, minä haluan valvoa sinun puolestasi minä haluan kärsiä sinun puolestasi, kuolla sinun puolestasi. Voi, mitä nämä valvomiset ja vaivat ovat, niitä minä en laske.”

Lapsi sanoo: „Äiti sinun tulee valvoa minun puolestani, kärsiä minun puolestani, kuolla minun puolestani. Mitä ovat muka valvomiset ja vaivat, älä laske niitä.” Miksi äiti on kaunis, miksi lapsi on ruma, hehän puhuvat molemmat sama?

Näetkö vielä enemmän?

Näen miehen ja naisen. Nainen sanoo: ”Sinä olet minun kunikaani ja herrani, sinun minä olen. Sinä olet minun valoni, minun elämäni, mitäpä minä olen ilman sinua? Katso kuinka hyväsinä olet, ettet halvaksi vähäistä. Sinä olet minun voimani, minun väkevyyteni. Anna minulle vain rakkautesi, enkä minä tarvitse mitään muuta maailmassa. Sinua tahdon totella, se on minun velvollisuuteni; tahdon kumartua maan tomuun sinun edessäsi ja olla orjattaresi, se on minun kunniani.”

Mies sanoo: „Minun sinä olet, minä olen sinun kuniankasasi ja herrasi, sinun valosi, sinun elämäsi. Katso kuinka hyvä minä olen, etten halveksi vähäistä. Minä olen sinun voimasi, sinun väkevyytesi. Mitäpä sinä olet ilman minua? Sinä et tervitse mitään maailmassa paitsi minun

Și ce mai vezi?

Văd o mamă care-i spune copilului: ”Tu ești floarea inimii mele, vreau să veghez asupra ta, să sufăr în locul tău, să mor în locul tău. Vai, câte griji și câtă durere, dar nu-mi pasă de ele.”

Copilul spune: ”Mamă, tu trebuie să veghezi asupra mea, să suferi în locul meu, să mori în locul meu. De așa-zisele griji și dureri să nu-ți pese.” De ce mama este atât de frumoasă și copilul atât de urât, doar amândoi spun același lucru?

Mai vezi ceva?

Văd un bărbat și o femeie. Femeia spune: ”Ești regele meu și domnul meu, sunt a ta. Ești lumina și viața mea, ce m-aș face fără tine? Uite cât ești de bun, că nu disprețuiești pe cel mic. Ești puterea și tăria mea. Dă-mi doar dragostea ta, nu am nevoie de nimic altceva. Vreau să te ascult, aceasta este datoria mea; vreau să mă închin în cenușă în fața ta și să-ți fiu slugă, aceasta este onoarea mea.”

Bărbatul spune: ”Ești a mea, eu sunt regele și domnul tău, lumina și viața ta. Ce te-ai face fără mine? Nu ai nevoie de nimic pe lume decât de dragostea mea. Ascultă, aceasta este datoria ta;

rakauttani. Tottele, se on sinun velvollisuutesi; închină-te în cenușă la picioarele kumarra tomuun jalkaini juuresa, sinä olet minun mele, ești sluga mea, aceasta este orjattareni, se on sinun kunniasi.”
onoarea ta.”

Katso, molemmat pahuvat samoja sanoja, ja **Vezi, amândoi rostesc aceleași** kuitenkin, kuinka ruma mies onkaan minun cuvinte, și totuși, cât de urât este silmissäni ja kuinka kaunis nainen! Kun sanat bărbatul în ochii mei și cât de ovat niin samanlaiset, kuinka niiden kautta toinen frumoașă femeia! Dacă cuvintele tulee niin kauniiksi, toinen niin rumaksi? sunt aceleași, cum se poate ca prin ele unul să fie frumos și celălalt urât?

Siivet putosivat hänen hartioiltaan, ja hän sai etsiä **Aripile îi căzură de pe umeri și** vastausta maan päällä. **Ela primi încuviințarea să caute** răspunsul pe pământ.

*Traducere în limba română de Éva-Ilidikó PÁLYI
Absolventă a Facultății de Litere
Secția Franceză-Finlandeză
Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca*

ȘTIRI CULTURALE

În Suedia, în orașul Visby de pe insula Gotland, a avut loc de curând un **Colocviu** despre arta traducerii din suedeză în română și invers, organizat de **Centrul Baltic** pentru scriitori și traducători și condus cu competență de Gabriela Melinescu. Partea practică a colocviului a constituit-o traducerea și discutarea unor fragmente din romanul *Lord Nevermore* de Agneta Pleijel, în vederea publicării lui în limba română, la Editura Polirom. Au fost prezente trei traducătoare tineré din România, Carmen Vioreanu, Monica Bunu și Andreea Gabrielan, excelente cunoscătoare ale limbilor scandinave și pasionate cititoare de literatură suedeză contemporană – toate foste eleve ale profesorului de limbi nordice Valeriu Munteanu. Concluzia discuțiilor a fost că traducerea reprezintă o artă a compromisurilor și că ea este, pentru literați, o școală de virtute.

Din România literară, Anul XXXV, 2002, nr. 23, p. 28

MIHAIL SADOVEANU

Baltagul

I

Luotuaan maailman Herra Jumala laittoi kaikki kansat järjestykseen ja antoi Lheille jokaiselle omat tunnusmerkkinsä.

Herra opetti mustalaiset soittamaan viulua ja saksalaisille Hän antoi ruuvien.

Juutalaisista Herra kutsui paikalle Mooseksen ja sanoi hänelle: ”Sinun tulee kirjoittaman laki ja kun aika koittaa, fariseusten tulee ristiinnaulitseman minun rakkain poikani Jeesus. Sen jälkeen sinun kansasi on kärsivä tuskaa ja vainoa, mutta korvaukseksi siitä annan kullaan tulvia kansanne ylle.”

Herra viittasi unkarilaisen lähemmäs ja valitsi hänelle muutaman rihkaman, joita hänellä oli kädessään: ”Sinun kansallesi minä annan kaulussaappaat ja kannukset sekä hartsia, jolla saatte viiksenne väännettyä ylöspäin. Sinun kansasi tulee olemaan omahyväistä ja pitämään juomingeista ja naisista.”

Seuraavaksi eteenpäin astui turkkilainen, jolle Herra sanoi: ”Sinun kansasi tulee olemaan vailla suurempaa viisautta, mutta kansasi hallitsee muita kansoja miekalla.”

Serbialaisen käteen Herra laittoi kuokan.

Sitten Herra kutsui pajarit ja ruhtinaat kahville ja polttamaan vesipiippua: ”Suuri osa Teidän Ylhäisyyksistänne elää laiskuudessa, pahuudessa ja synnissä. Sovitukseksi siitä te ylistätte minua rakentamalla minulle kirkkoja ja luostareita.”

Lopulta paikalle saapui vuorten kansa ja he polvistuivat Taivaallisen Valtaistuimen edessä. Herra Jumala katsoi vuorten kansaa säälien:

– Ja te kurjat, miksi saavutte myöhässä?

– Olemme myöhässä Pyhä Jumala, koska lampaamme ja aasimme kulkevat hitaasti. Me kuljemme hiljakseen, nousemme jyrkkiä polkuja ja laskeudumme rotkoihin. Näin me taivallamme hitaasti päivin öin, hiljennymme, ja vain lampaiden kellojen kalkatus rikkoo hiljaisuuden. Kallioiden kapeat kolot ovat vaimojemme ja lapsiemme asuinsijoja ja salamat, ukkonen ja kaatosateet tekevät tuhojaan meidän keskuudessamme. Me haluaisimme laajoja maita, maissipeltoja ja tyyneä virtaavia vesiä.

– Te olette tulleet viimeisinä, Herra sanoi surullisesti. Vaikka olette minulle rakkaita, en voi auttaa teitä. Saatte pitää sen, mitä teillä on. En voi antaa teille muuta kuin kevyen sydämen, jotta voitte iloita siitä, mitä teillä on. Olette kaikkeen tyytyväisiä ja ovenne ovat aina auki viuluniekkoille ja juomaveikoille ja naisenne tulevat olemaan kauniita ja lämminsydämisinä.

Tätä tarinaa Nechifor Lipan kertoi silloin tällöin ristiäisissä ja häissä, joista hän ei koskaan jäänyt pois talviaikaan. Hän kertoi kuulleen tarinan vanhalta paimenelta, joka oli ollut juutalainen nuoruudessaan, mutta jolle Herra Jumala oli kaikessa hyvydessään tuonut oikean uskon pariin. Vanha paimen tiesi monia muitakin asioita ja tunsikin myös kirjoitustaidon salat, mikä oli suuri ihmetuksen aihe paimenten keskuudessa. Juuri häneltä Lipan oli oppinut monia totuudentäyteisiä sananparsia, joita hän sitten käytti aina otollisina hetkinä.

- Kukaan ei kykene astumaan oman varjonsa yli.
- Mitä sinä tuolla tarkoitat? hänen vaimonsa Vitoria kysyi ja katsoi miestänsä syrjäsilmin.
- Sanoinpahan vain sananparren niille, joilla on korvat kuulla.
- Vaimo ymmärsi osittain, mitä mies tarkoitti, mutta – epäluuloisena kuin naiset yleensä – hän suutahti piikittelystä.
- Voihan se ollakin niin, mieheni, mutta ken paljon puhuu vähän tietää.
- Kenelle tuo oli tarkoitettu? Lipan kysyi kierrellen.
- Se oli viisaille ja oppineille.
- Niinkö? Ja kuka, jos saan kysyä, on viisas ja oppinut?
- Ken lienee. Kysy minulta jotain muuta, sillä tuohon en osaa vastata.
- Piru vieköön nainen, sinussa on riivaaja!
- Miten se voi olla minussa, kun se on aivan nenäni edessä?

Tätä tarinaa ja näitä kärkeviä sanoja Nechifor Lipanin vaimo Vitoria muisteli istuskelleessaan yksin kuistilla kehräämässä syksyisessä valossa. Hänen päihinänruskeat silmänsä, joissa näytti heijastuvan hänen hiustensa kastanjanruskea väri, katsoivat palavina ja kaihoisina kaukaisuuteen. Värttinä kehräsi ahkerasti aivan kuin itsestään. Unohdettu kylä kuusimetsikön alla, mökit ympäröivine aitoineen ja kivikkojen välissä loistava kapea Tarcäu-joki hukkuivat yön pimeyteen. Kovat ja vielä niin nuoret silmät jatkoivat silti tutkimattoman taivaanrannan tarkkailemista. Nechifor Lipan oli lähtenyt Dornaan ostamaan lampaista, mutta Pyhän Andreuksen päivä lähestyi eikä mies ollut vielä palannut kotiin. Yksinäisyydessään vaimo yritti tavoittaa miestänsä. Hän ei nähnyt miehen kasvoja, mutta kuuli tämän äänen. Näin mies oli kertonut tarinaa Jumalasta ja kansoista ja vaimo oli lisännyt vain muutaman sanan maissipelloista ja tyynenä virtaavista vesistä. Ne olivat vaimon omia sanoja, jotka kumpusivat hänen nuoruuden toiveistaan ja kun hän toisti ne mielessään, hänen silmiinsä tuli kyynelten sumentama katse. Vuoristolaisen elämä oli raskasta varsinkin, jos oli nainen. Joskus naiset jäivät leskeksi ennen aikojaan ja se näytti nyt myös olevan hänen kohtalonsa.

Vuoristolaisten kohtalona oli ansaita leipänsä joko kirveellä tai paimensauvalla. Kirveellä elantonsa ansaitsevat kaatoivat kuusia metsästä ja veivät tukit Bistrița-joelle, jossa ne koottiin lautoiksi ja jota pitkin ne sitten uitettiin aina maailman ääriin Galațiin asti. Uutterammat vuoristolaiset kokosivat lampaansa vuorille. Siellä he pysyivät yhdessä Jumalan ja yksinäisyyden kanssa kunnes päivät lyhenivät. Talven lähestyessä he laskeutuivat vuorilta avarammille maille soisille alangoille, joilla heidän laumansa talvehtivat. Elämä oli helpompaa alavammilla maille ja siellä vaimokin olisi halunnut asua, mutta se oli mahdotonta, koska kesät olivat siellä liian kuumat ja sitä paitsi vuoristolaisilla oli juuret vuorilla aivan kuten kuusillakin.

Nechifor Lipan oli aina ollut hyvä kasvattamaan lampaista. Hänen lampaansa olivat hyvin hoidetut ja paimenet tottelevaiset. Hänen paimenensa osasivat muutamakin kuin tarinoita: he tunsivat juoksettuneen maidon ja käyneen juuston salaiset reseptit. Kirjeitä ja tarjouksia tuli hänelle oudonnimisistä paikoista. Selvittääkseen niiden sisällön Lipan meni tapaamaan isä Danilaa ja sen jälkeen hän meni majataloon lasilliselle muutaman muun vuoristolaisen kanssa, jotka olivat yhtä hyviä juomareita kuin hän itsekin. Heti kun uutiset Nechiforin kaupankäynnistä levisivät, mustalaisviuluniekat ilmestyivät herra Jordanin majataloon kuin myrskytuulen pyyhkäiseminä. Mies tuli kotiin myöhään ja vaimo katsoi parhaaksi osoittaa närkästyksensä. "Sen seitsemän riivaajaako sinuun on nyt mennyt", Nechifor sanoi nauraen ja paksuja roikkuvia viiksiään väännellen. Vitoria katsoi kiinteästi mustia viiksiä, silmiä kaartuvine kulmakarvoineen ja rotevaa leveäharteista olemusta, joita hän oli rakastanut jo yli kaksikymmentä vuotta. Näin hän oli rakastanut miestä nuoruudessaan ja näin hän rakasti miestä nyt, kun heidän lapsensa olivat kasvaneet jo heidän mittaisikseen. Kun vaimo oli ylen kärkevä ja itsepäinen, Lipan katsoi, että oli aika ajaa riivaajat ulos hänestä. Siihen tarkoitukseen miehellä oli kaksi keinoa, jotka erosivat toisistaan varsin vähän. Ensimmäinen keino oli selkäsauna ja toinen keino oli kaikkien selkäsaunojen äiti. Vaimo kesti miehensä selkäsaunan vastaan panematta ja oli yhtä kärkevä ja itsepäinen niiden jälkeenkin, kun taas Nechifor Lipan riiputti päätään ja näytti katuvalta ja surulliselta. Jälkeenpäin he olivat tyytyväisiä ja elivät kevein sydämin, aivan kuten Jumala oli tarkoittanutkin tarinassa, jonka oli kertonut paimen, joka oli ollut juutalainen nuoruudessaan.

Heillä oli, mitä he tarvitsivatkin: huopia talossa, lampaantaljoja ullakolla ja lampaista ylhäällä vuorilla. Heillä oli myös rahaa, jonka he olivat laittaneet puiseen saaviin ja peitelleet tuhkillä. Kun he kyllästyivät maitoon, juustoon ja susien raatelemien lampaiden lihaan, he ostivat vihanneksia tasangoilta. Samoilta laajoilta auringonpaisteisilta tasangoilta he ostivat myös maissijauhoja. Joskus Vitoria lähti yksin tasangoille ja lastasi säkit viiden hevosen selkään. Hän ratsasti hajareisin edellä kulkevalla hevosella ja muut hevoset seurasivat häntä päät riipuksissa ohjakset sidottuina edellä kulkevan hevosen häntään.

Niistä seitsemästä lapsesta, jotka Jumala oli heille suonut, vain kaksi oli jäänyt eloon. Muut viisi olivat kuolleet tuhkarokkoon tai kurkkumätään. Heidän nimensä ja

kasvonsa olivat jo unohtuneet ja heistä oli vuosien mittaan tullut yhtä kukkien, perhosten ja lampaiden kanssa. Mies ja vaimo katsoivat hellästi kahta lastaan, Lipan tosin piti enemmän tyttärestään, joka oli vanhempi ja nimeltään Minodora. Nimen Lipan oli kuullut eräältä nunnalta Agapiassa ja se oli miellyttänyt häntä. Nuoren pojan nimi oli Gheorghijă ja hänen äitinsä aina suojeli häntä, kun Lipanin katse synkeni.

Vitoria oli valinnut nimen Gheorghijă, sillä se oli Nechifor Lipanin todellinen ja salainen nimi. Sen nimen olivat pappi ja kummit antaneet hänelle ristiäisissä, kun he olivat saattaneet hänet oikean uskon pariin pyhällä vedellä ja öljyllä. Mutta neljäntenä ikävuotenaan Lipan sairastui vesipöhön ja heikkeni niin, että pappi haettiin paikalle antamaan viimeistä voittoa. Juuri kun pyhä sakramentti oli saatettu loppuun, saapui luutunsoittaja Lazăr Cobrazun vanha mustalaisvaimo, jolle äiti myi lapsensa ikkunasta yhden kuparikolikon hintaan. Saatuaan lapsen äidin käsiltä luutunsoittajan vaimo puhalsi lapsen otsaa, lausui taian lapsen suojaksi ja muutti hänen nimensä, jotta taudit ja kuolema eivät enää häntä löytäisi. Siitä lähtien hänen nimensä oli ollut Nechifor, mutta kun kukaan ei ollut kuulemassa ja mies ja vaimo olivat kahden, Vitoria kutsui miestään Gheorghijăksi tietyllä äänensävyllä. Sama äänensävy oli myös nuorella Gheorghijălla.

*Suomenkielinen käännös / Traducerea în limba finlandeză de Jenni KIRVES
Studentă la Universitatea din Turku*

ȘTIRI CULTURALE

▼ Tănărul informatician român **Ion PETRE** și-a susținut cu succes lucrarea de doctorat intitulată *Commutation Problems on Sets of Words and Formal Power Series* la Universitatea din Turku, în 24 mai 2002, în fața comisiei formate din profesorul Werner Kuich, de la Universitatea Tehnică din Viena și a profesorului Juhani Karhumäki de la Universitatea din Turku.

Din Turun Sanomat, 25 mai 2002 p. 7

▼ **Constantin TELEMAN**, titularul secției de matematică a Universității Cambridge din Marea Britanie, a primit recent Premiul Whitehead, unul dintre cele mai prestigioase premii mondiale în domeniul matematicii. Înalta distincție i-a fost acordată pentru contribuții semnificative la teoria grupurilor dimensionale infinite.

Din Curierul Românesc, Anul XV, nr.4(195), aprilie 2003, p. 30

LEGENDA MĂRȚIȘORULUI

Se pare că legenda mărțișorului este legată de o eclipsă de soare, din vremea ocupației romane în Dacia.

Legenda spune că odată Soarele, luând chipul unui fecior, a coborât într-un sat, la horă. Un zmeu l-a pândit și l-a răpit dintre oameni, închizându-l într-o temniță.

Îndată lumea s-a întristat. Fără soare, păsările nu mai cântau, izvoarele nu mai curgeau, iar copiii nu mai râdeau. Dar nimeni nu îndrăznea să-l înfrunte pe zmeu.

Totuși, într-o bună zi, un tânăr voinic s-a hotărât să pornească la drum, ca să salveze Soarele. Mulți dintre pământeni l-au condus și i-au dat din puterile lor, ca să-l ajute să-l biruie pe zmeu și să elibereze Soarele.

Drumul voinicului a durat trei anotimpuri: vara, toamna și iarna. În cele din urmă, viteazul a găsit castelul zmeului și au început lupta. S-au înfruntat zile și nopți, până când zmeul fu doborât. Slăbit de puteri și rănit, tânărul eliberă Soarele, care se înalță imediat pe cer, înveselind și bucurând lumea. Toată natura a reînviat, oamenii s-au înviorat, dar voinicul n-a ajuns să vadă primăvara. Sângele cald din răni i s-a scurs în zăpadă. Pe măsură ce zăpada se topea, răsăreau flori albe, ghioceii, vestitorii primăverii. După ce i se scurse în zăpadă și ultima picătură de sânge, viteazul muri.

De atunci, tinerii împletesc două fire: unul alb și unul roșu. Ei le oferă fetelor, femeilor, sau celor apropiați. Roșul înseamnă iubire, dragoste pentru tot ce este frumos, amintind de culoarea sângelui voinicului. Albul simbolizează sănătatea, puritatea ghiocelului, prima floare a primăverii

MAALISKUKAN TARINA

Maaliskukan tarina liittyy todennäköisesti Daakian roomalaismiehityksen aikana tapahtuneeseen auringonpimennykseen.

Tarina kertoo, että nuorukaisen hahmon ottanut Aurinko laskeutui kerran eräeseen kylään tanssin aikana. Nuorukaista vaani lohikäärme, joka vei hänet ihmisten parista ja sulki vankilaan. Ihmiset tulivat heti surullisiksi. Ilman aurinkoa linnut eivät enää laulaneet, lähteet eivät pulpunneet, eivätkä lapset nauraneet. Mutta kukaan ei uskaltanut vastustaa lohikäärmettä. Kuitenkin, eräänä kauniina päivänä, urhea nuorukainen päätti lähteä matkaan pelastamaan Auringon. Monet seurasivat nuorukaista ja antoivat osan voimistaan, jotka auttoivat nuorukaista voittamaan lohikäärmeen ja vapauttamaan Auringon.

Nuorukaisen matka kesti kolme vuodenaikaa: kesän, syksyn ja talven. Lopulta sankari löysi lohikäärmeen linnan ja aloitti taistelun. Taistelu kesti päiviä ja öitä kunnes lohikäärme kaadettiin. Uupuneena ja haavoittuneena nuorukainen vapautti Auringon, joka nousi heti takaisin taivaalle ihmisten iloksi ja riemuksi. Koko luonto

heräsi uudelleen henkiin, ihmiset elpyivät, mutta sankari ei ehtinyt nähdä kevättä. Lämmin veri valui sankarin haavoista lumeen, jonka sulaessa esille tulivat kevään lähetteinä valkoiset kukat, lumikellot. Kun viimeinenkin veripisara oli valunut lumeen, sankari kuoli.

Siitä lähtien nuorukaiset ovat punoneet yhteen kaksi nauhaa: valkoisen ja punaisen. Nauhat he antavat tytöille, naisille ja läheisilleen. Punainen merkitsee rakkautta kaikkea kaunista kohtaan, muistuttaen sankarin veren väristä. Valkoinen symboloi terveyttä, kevään ensimmäinen kukan, lumikellon puhtautta.

*Traducerea în limba finlandeză de Kaisa HONKA-HALLILA
Studentă la Universitatea din Turku*

***

Mărțișorul se pare că face parte din cultul soarelui, care era practicat pe teritoriul țării românești de astăzi, încă înainte de formarea Daciei. De exemplu, în Gorj, fetele și, uneori, femeile tinere, purtau de 1 martie mărțișoare pentru sărbătorirea venirii primăverii. La sfârșitul lunii martie, fetele care aveau pistrui pe față, împlineau un rit arhaic: ieșeau în grădină sau pe ogor și aruncau în sus, spre soare, mărțișoare, spunând în șoaptă:

"Sfinte Soare, Sfinte Soare
dăruiescu-ți mărțișoare,
în locul lor tu mă ferește
de pistrui ce mă-nnegrește.
Ia-mi, te rog, negrețele,
fă-mi fața ca o floare,
Sfinte Soare, Sfinte Soare."

De Sfântul Gheorghe, mai ales la țară, fetele își atârnă mărțișoarele de o crenguță sau de vreo floare. Mărțișoarele sunt de două feluri, unul al satului și unul al orașului. Cel dintâi este vechi și simplu, povestea lui începe cu..."a fost odată un șnur..." - două fire de lână, unul alb și altul roșu sau unul alb și altul negru. Femeile făceau șnurul și îl legau la gâtul și la mâna copiilor și tinerilor; dar îl purtau și adulții; șnurul se lega la coarnele vitelor, la poarta grajdului, la cloșcă. Se formau astfel nenumărate cercuri magice, care protejau tot ce era de protejat într-o gospodărie, într-o perioadă incertă: cândva, un început de an într-un vechi calendar, momentul reînțoarcerii păsărilor călătoare, primăvara năvalnică pe cale să schimbe totul. Mai târziu, de șnur s-a atârnat o monedă de argint sau de aur. Acesta e stadiul în care a

preluat orașul mărțișorul. Îl asimilează rapid la breloc, cu un șnur roșu-alb cu ciucuri si purtând semne de noroc sau dragoste: trifoi cu patru foi, o carte de joc, un purcel sau o inimă. Treptat, obiectul care atârna de șnur poate să semnifice ceva sau chiar nimic. In ultimele decenii, mărțișorul devine adesea pretextul de a oferi un cadou.

Maaliskukasta on nähtävästi tehty osa auringonpalvontaa, jota harjoitettiin nykyisen Romanian alueella jo ennen Dacian muodostumista. Esimerkiksi Gorjissa tytöt sekä joskus myös nuoret naiset kantoivat maaliskukkia maaliskuun ensimmäisenä päivänä juhlistaakseen kevääntuloa. Maaliskuun lopulla tytöt, joilla oli pisamia kasvoissa, suorittivat muinaisen rituaalin: He menivät puutarhaan tai pellolle, heittivät maaliskukan ylös kohti aurinkoa, ja lausuivat kuiskaten:

"Pyhä Aurinko, Pyhä Aurinko
lahjoitan sinulle maaliskukan
tästä hyvästä minua suojele
kesakoilta jotka minut tummentavat
poista minulta läikät tummat
tee minulle kasvot kuin kukkasel'
Pyhä Aurinko, Pyhä Aurinko"

Pyhän Yrjänän päivänä, varsinkin maaseudulla, tytöt ripustivat maaliskukan oksaan tai kukkaan roikkumaan. Maaliskukkia on kahdenlaisia, joista toinen on tyypillinen kylissä ja toinen kaupungeissa. Edellinen on yksinkertainen ja vanhempi, jonka tarina alkaa "olipa kerran naru..." - kaksi villalankaa, valkoinen ja punainen, tai valkoinen ja musta. Naiset punoivat ne nauhaksi ja laittoivat nauhoja lasten ja nuorten kaulaan tai ranteeseen; mutta niitä käyttivät myös aikuiset: nauhoja sidottiin karjan sarviin, navetan porttiin, hautovaan kanaan. Näin muodostui lukemattomia taikakehiä, jotka suojelivat kaikelta siltä, miltä maatilaa oli suojeltava epävarmoina aikoina, kuten vuoden alku vanhan kalenterin mukaan, muuttolintujen paluun hetki tai kaiken muuttava myrskyisä kevät. Myöhemmin nauhaan ripustettiin kulta- tai hopeakolikko. Tässä vaiheessa maaliskukka tuli myös kaupunkeihin. Siihen liitettiin pian koru punavalkoisella tupsunauhalla, jossa oli onnen tai rakkauden symboli: neliapila, pelikortti, porsas tai sydän. Vähitellen tupsunauhasta roikkuva esine joko merkitsi jotain tai se oli vain pelkkä koriste vailla sen kummempaa merkitystä. Viime vuosikymmeninä maaliskukasta on usein tullut syy pienen lahjan antamiseen.

*Traducerea în limba finlandeză de Merita JOKELA
Studentă la Universitatea din Turku*

CĂRȚI NOI

PAAVO HAAVIKKO

*Istoria Tarjei Halonen**portret de femeie în limitele politicii*

Motto: Valta on lainassa . [Puterea (politică) este un lucru care se împrumută.]
(Tarja Halonen)

Motto: Poliitikka on mahdollisen taidetta. [Politica este o artă a posibilului.]
Mutta myös mahdolloman kritiikkiä. [Dar și o critică a imposibilului.]
(Paavo Haavikko)

DE LA ZIUA INDEPENDENȚEI PÂNĂ LA BOBOTEAZĂ -
PERIOADĂ DE SĂRBĂTORI

(continuare)

Imediat după serbare, președintele a plecat la Nisa, unde se ținea, la sfârșitul săptămânii, o reuniune a UE, la care și marea comisie a parlamentului era în stare de alertă, pentru discutarea propunerilor și a hotărârilor care urmau să fie luate. Deoarece și primul-ministru Paavo Lipponen, și ministrul de externe Erkki Tuomioja, ca și ministrul de finanțe Sauli Niinistö erau împreună cu președintele în această călătorie, toate cerințele întortocheate din constituție fuseseră avute în vedere.

La Nisa timpul era ploios, în această perioadă întunecată a anului, vremea nu se deosebea prea mult de cea din Helsinki, doar că temperatura era mai ridicată.

Erkki Tuomioja dăduse la televizor o declarație anticipată conform căreia el nu credea, nu știa, nici nu cunoștea nimic despre vreun acord anticipat între Franța și Germania. Din cauză că și ambianța era degajată, chestiunile în dezbatere s-ar fi aflat, deci, într-o situație favorabilă. Declarația lui Erkki Tuomioja a fost scurtă și sinceră, și vădea slabele lui cunoștințe despre Franța. Dar a fost destul pentru început.

Franța dăduse deja o dovadă a felului dur de a-și urmări interesele când a fost vorba despre sediul oficiului și al laboratorului pentru controlul calității alimentelor, cea mai actuală dintre problemele actuale. Franța a propus orașul Lille care se află în Franța.

Franța se situa, la rândul său, din punctul ei de vedere, la mijloc, având în jurul său, ca vecini apropiați, atât Anglia, Germania, cât și Italia. Franța era, deci, după propria-i opinie, cel mai nimerit loc pentru institutul unde ar fi urmat să ducă toate drumurile. În țara aceasta se inventase deja, pentru războaiele lui Napoleon, o metodă de

conservare îndelungată a alimentelor, precum carnea pentru armată. Louis Pasteur, în Franța, pusese la punct metoda care-i poartă numele, prin care laptele se încălzea un anumit timp la o anumită temperatură ca să se sterilizeze. Faptul că Finlanda avea de oferit o igienă ireproșabilă a produselor alimentare, pusă în practică și verificată, nu a contat prea mult. Pentru că, pe lângă factorii sanitari, în controlul alimentelor ar trebui luați în considerare și factorii economici, care erau atât de importanți, încât aceștia trebuiesc considerați egali sau chiar mai prețioși decât cei sanitari. Doar o țară puternică ar reuși într-o astfel de acțiune.

Faptul că Franța a permis comunității sale medicale să folosească sânge infectat în tratarea oamenilor bolnavi, nu a mișcat-o nici măcar cât o ridicare din umeri. Finlanda a obținut doar un adversar pe măsura sa, dar era bine pregătită pentru asta.

Era vorba de numărul de voturi pentru fiecare stat și de majoritatea calificată, în noua uniune, fapte care trebuiau acum stabilite. Franța a propus ca marile puteri, expresie care n-a fost necesar să fie folosită, să aibă fiecare câte 30 de voturi. În felul acesta, Franța, Germania, Anglia și Italia au fost toate estimate la fel, dar de fapt, Germania un pic mai puțin, neținându-se seama de faptul că avea cu peste 20 de milioane de supuși mai mult decât celelalte trei țări importante. Finlanda, Slovacia și Lituania ar obține fiecare câte 6 voturi, într-un mod bine cunoscut, ca la Euroviziune. Dar, ar rezista, în continuare, cu acestea.

Tactica de negociere a Franței era de-o eficiență orientală. Mai întâi, trebuia prezentată o propunere imposibilă, pentru ca următoarea propunere imposibilă să devină foarte posibil de acceptat. Suedia urma să obțină 7 voturi, Finlanda, Irlanda și Slovacia, ca și Danemarca, 6 voturi. Rezultatul cel mai important al acestei propuneri a fost numărul de voturi al Poloniei și al Spaniei. Aceste foste mari puteri, dintre care Polonia se întinsese de la Marea Baltică până la Marea Neagră, iar Spania peste tot în lume, primeau acum, drept compensație pentru ce au pierdut, câte 28 de voturi fiecare. Când aceste state, destul de slabe economic, urmau să devină parteneri supuși ai Germaniei și Franței, Spania al Germaniei și Polonia al Franței, pentru că așa vroiau ele, din motive istorice și culturale, să fie la nivel înalt european, acest lucru ar fi întărit rolul conducător al Franței în Europa, pentru totdeauna.

Pentru Franța micile state și popoare erau greu de înțeles, iar nouă ne este greu de priceput acest fapt real și de primă importanță, adică laitmotivul. Pe Franța o face mare un mare principiu, considerase Charles de Gaulle. Și marele principiu al Franței era Franța. Foarte simplu, dar totodată genial.

Marile banchete fuseseră anulate, a doua propunere a fost făcută în așa fel, încât să fie repede acceptată.

La Nisa, Franța a privit peste capetele oamenilor de stat, prezenți deja în oraș, înspre Est, și spre vremea când Rusia va deveni membru al Uniunii.

Recea dragoste a Franței, pentru avantaje și putere, ar fi vrăjit această țară, veche admiratoare a Franței, transformând-o în felul acesta într-un stat civilizat. Sub cîrmuirea Franței. Scenariul a fost compus în mod excelent, ca și cum ar fi fost făcut de însuși Molière și nu de președintele actual al Franței, împreună cu abilitii săi colaboratori și aliați.

Belgiei i-a revenit un număr mare de voturi, pentru că era vecina Franței și a Germaniei. Nucleul Europei începea să fie forjat ca model unitar, așa cum fusese intenția acum 50 ani, în planificarea cooperării din industria siderurgică¹. Ideea era de a țintui Germania pe un munte al păcii, însă șireteniei Franței i s-a dat frâu liber.

"Acum se trece la fapte", spusese Tarja Halonen la sosirea sa la Nisa. Aceasta fusese o replică bine gândită, o replică ageră, care a rămas o vorbă goală. Pentru că întâlnirea mai mult s-a târăgănat decât a conținut discuții aprinse, a început joi ca să-și termine lucrările luni, în primele ore ale dimineții.

Erkki Tuomioja nu a crezut sau a spus că nu a crezut că Franța și Germania ar fi recurs anticipat la o convenție secretă, în culise. Acel acord și convenția au ținut până la sfârșit. În cele din urmă, luni dimineață, la primele ore, Belgia a fost desemnată purtător de cuvânt pentru a li se da României și Lituaniei o reprezentare sporită (în ceea ce privește numărul lor de voturi). Așa s-a ajuns la un compromis. Marile puteri și-au ținut promisiunea, adică au obținut fiecare câte 30 de locuri, Finlanda chiar șapte. N-au fost pești mai mulți, de împărțit, în năvod.

Reprezentarea Finlandei era de circa 0,5 procente din locurile parlamentului. Atât de mică "crescuse" Finlanda în compania celor mari.

Ministrul Afacerilor Externe, Erkki Tuomioja avea, la întoarcerea în patrie, tot atât de puține vești bune pe câte avusese Väinö Leskinen, la întoarcerea sa de la Moscova, când fusese și el ministru de externe. Leskinen își pusese punga de plastic jos, lângă el, în timp ce fanfara cânta *Marșul celor din Pori*, când stătea în picioare lângă președintele republicii, Kekkonen, pentru a fi fotografiat. Erkki Tuomioja a putut aduce în țară, ca suvenir, vestea despre cât era de ridicat nivelul de funcționare a medicinei franceze, ea aflându-se pe primul loc în lume, în timp ce Finlanda se situa pe cel de-al 31-lea. Dar în activitatea de asistență medicală, la nivel național, și în tratarea epidemiilor, cât și în munca de educație sanitară, Franța rămăsese în urmă. Speranța de viață a celor care efectuau o muncă fizică era cea mai mică din Europa. Dar, infirmierele aveau mănuși de latex, ceea ce compensa mult. Franța are o societate împărțită în două, numai bună ca stea conducătoare a noii Europe. În ceea ce privește alăturarea democrației și a inegalității, Franța era campion mondial.

Țara în care regulile și punerea lor în practică pot avea o existență separată este o societate bine organizată. În timp ce Radioteleviziunea finlandeză a folosit mult din spațiul său de emisie și din cel radiofonic pentru a eradica rasismul, personalul din conducerea sa a practicat un redus și tăcut rasism de vârstă, ca să marginalizeze și să înlocuiască pe plăcuta și talentata redactoare a programului de televiziune în limba suedeză cu una tânără și frumoasă. Jurnalista era poate de vârsta Tarjei Halonen. Dar, intenția nu era de a face să sufere bugetul, la capitolul președinte. Ziarul *Ilta-Sanomat*, care a prezentat la știri acest caz, a practicat o luptă împotriva inflației, ridicând prețul unui ziar cu 20 de procente. Era o cinstită creștere de venit pentru Erkki, care n-a avut nevoie nici măcar să amenințe cu greva, pentru a și-o vedea realizată.

La Nisa era cald încă, erau puțin sub cincisprezece grade, era pe jumătate înnorat și bătea vântul, în așa măsură, încât frunzele de palmier șuierau.

În Helsinki, 300 de persoane organizau un marș demonstrativ, pentru a se opune sau pentru a protesta contra deciziei prin care Finlanda, în baza hotărârii ambasadorului său la ONU, s-a afiliat unei decizii împotriva statului Israel. Respingerea acestui stat era, pentru radicalii din Finlanda, un fapt de la sine înțeles, această linie politică ar fi putut dura, ca idee particulară, de-a lungul deceniilor. Dar acum, numărul demonstranților vorbea despre o nouă stare de spirit.

Dintre cele trei mari partide, Partidul de Centru, după un sondaj de opinie recent publicat, era cel mai mare, al doilea era Partidul Social-democrat, după ce pierduse câteva procente, iar pe locul trei, cu un suport sub douăzeci de procente, Coaliția de dreapta. Social-democrații n-au fost, tot anul trecut, așa de slab susținuți. Clasa de mijloc își rupea rândurile și nu știa încotro să-și îndrepte pașii și în ce direcție s-o întoarcă. Juriștii și educatoarele de grădiniță au fost în grevă demonstrativă degeaba; poliștii au mărșăluit în uniforme, pentru a le fi mărit salariul. Indicele măsură, cu întârziere, ridicarea prețurilor și locuitul în regiunea capitalei era, în mare măsură, în curs de scumpire. Însă, trebuie să locuiești. Vârtejul dezbaterilor era înfricoșător de rapid și dens, în proces de accelerare spre data alegerilor parlamentare, o tăvălire în noroi, care urma în toamna anului 2002.

Björn Wahlroos și-a pus pantoful stâng în piciorul drept, călcând greșit și cu cel din dreapta. Era, acum, directorul lui Sampo-Leonia², proprietar cu doi la sută din capital, ceea ce însemna că era un om bogat. Puterea lui de vot era la fel de mare ca aceea a micii Finlande în parlamentul EU, dar acum opiniile sale aveau o altă greutate în luarea deciziilor decât atunci când mărșăluia în grup și cânta cântece autentice. Acum credea că ar fi de tăiat din fondul public și că șomajul era din vina sindicatelor. Ca radical, era obișnuit cu faptul că nu cu vorbe mari se rupe gura, însă acum, când reprezenta banca cu cea mai mare participare de fonduri ale statului, în ale cărei conturi se odihneau rezervele monetare ale SAK³, le spunea prea de-a dreptul. SAK schelălăia ca un câine în care s-a dat cu bastonul.

Erau timpuri noi. Banul era o expresie a ideologiei, așa cum euro era o manifestare a mărcii finlandeze. Dacă ideologia nu dă rezultate și nici nu valorează nimic, atunci...

"UE este o operă de artă, din punct de vedere politic. Și politica este arta posibilului", a declarat președintele Franței poporului său, într-un interviu televizat, după reuniunea de la Nisa. Când această frumoasă frază a fost rostită într-o clară și răsunătoare limbă franceză, n-a mai fost nici o îndoială că gazda vorbise. Franceza și rusa sunt limbi ireproșabile în poezie și în politică, cel puțin până nu te întrebi ce au vrut să spună autorii. Cuvintele din declarația președintelui Franței erau în așa fel constituite într-un buchet de flori politice, încât frumusețea buchetului împiedica dezlegarea lui. El se referea, în cuvinte introductive din noua constituție, la faptul că răspunderea politică în UE merge de jos în sus, adică, cu alte cuvinte, că statele membre răspund în fața uniunii de înfăptuirea voinței acesteia prin intermediul oficialilor aleși.

Opera de artă este o construcție de idei pe care trebuie să știi s-o privești din punctul ei orb de vedere. Trebuie citită estetica politică pe care o practică Franța.

Finlandezii nu au înțeles chiar imediat că statele mici erau membri care aprobau, adică minoritatea a fost cooptată cu intenția de a fi prezentă la găsirea consensului, independent de faptul dacă era împotriva sau de acord cu linia propusă, când se luau hotărâri la nivel general.

A doua zi dimineața, după primirile la serbarea de Ziua Independenței, Tarja Halonen a plecat devreme la întâlnirea la nivel înalt de la Nisa.

Președinta era nouă și proaspătă, situația era nouă, pentru că Europa se reînnoia. Halonen era figura de prim-plan a echipei sale, nu chiar "mama noastră" pentru acest grup politic sau clan familial, care o însoțea, dar, în calitate de femeie, era în mod vizibil figura proeminentă. Acolo, Paavo Lipponen ar putea să înoate sub cerul albastru, în foșnetul palmierilor; cel care se grăbește încet, Erkki Tuomioja, ar putea să țopăie, total necunoscut, de-a lungul zonei din preajma hotelului, iar ministrul de finanțe să zburde repede și ușor pe patinele cu roțile, de-a lungul asfaltului, fără să-și facă griji că străzile din patrie s-au dus de râpă.

Reuniunea de la Nisa s-a transformat într-o adevărată sală de hochei pe parchet, din moment ce era vorba de întrunirea unor oameni și state care au același mod de gândire democratic și social, reuniune care a căpătat anumite trăsături ale adunărilor străvechi bisericești. O adunare a celor de aceeași părere face dificilă tocmai unanimitatea, pentru că politica murdară și specula, care n-ar trebui să existe în mijlocul celor unanimi, capătă acum aspecte țipătoare, ca și cum ar fi vorba de o întrunire a acționarilor, unde fiecare acțiune are același număr de voturi, dar unii au mai multe cote-părți. Câte voturi ar trebui să aibă diverse țări și câte din ele ar trebui numărate pentru a obține majoritatea necesară legalizării unei hotărâri. Reuniunile credeau că au decis clar asupra chestiunilor în discuție, dar, când venea timpul ca deciziile să fie transpuse pe hârtie, ele erau în contradicție cu ceea ce-și imaginau reprezentanții diferitelor state de a fi hotărât. Important nu este ceea ce adunările și reprezentanții lor decid, ci cum și cine hotărăște ce s-a hotărât, spunea constituția generală a lui Stalin, care se aplică și acum.

Franța a văzut că balanța a început să se încline de partea ei. În acest fel, talerul Franței s-a ridicat, dar acest lucru însemna doar că Germania cântărea mai mult. Cancelarul federal al Germaniei, Gerhard Schröder, l-a mustrat pe Paavo Lipponen, om în toată firea și mare de statură, că se leagă de lucruri mărunte. Țările mici numărau voturile ca pe secundele, zecile sau chiar sutimile de secundă, în competițiile sportive. Nu aceasta fusese intenția atunci când statele mici au devenit membri suporteri ai UE, plătitori ai cotizației de membru. Franța a văzut acum în poziția conciliantă a Germaiei o clară și secretă uneltire, deoarece, când Germania a

fost de acord să-i fie atribuit același număr de voturi ca și Franței, s-a subestimat, de una singură, dar, în același timp, punctul cardinal al UE devenea, acum, estul, iar Germania ar fi fost centrul și reprezentantul Europei de est. De aceea, se potriveau bine faptul că Polonia devenise membru al uniunii de același calibru cu Spania, în ceea ce privea numărul de voturi, și că România a primit ca premiu alte două voturi în plus. Poate că în felul acesta țigani din România vor putea, cu cele două milioane de reprezentanți ai lor, să facă ca această minoritate să poată influența mersul dezbaterilor.

Germania divizată fusese o putere europeană, comparabilă cu Franța și, în mare măsură, dependentă de ea. Însă acum i s-a dat drumul vechii Germanii, așa cum ar fi putut spune și scrie Paasikivi⁴, în ciuda admirației lui pentru Germania. Această țară n-ar putea fi depășită nici din direcția sud, nord, nici dinspre est sau vest. N-ai ce să faci cu geografia, ar fi putut spune Tarja Halonen.

Întotdeauna această frază a fost valabilă, dar acum, într-un mod nou, când Germania a refuzat să se umfle și să crape ca un broscoi, în schimb orăcăia îmbietor, cu sunet de gologani, în așa fel, încât săraca Europă de Est aștepta să intre în cercul noii Europe, cu nerăbdare. Dacă Germania ar fi cerut și luat acel număr de locuri în parlamentul UE, corespunzător cu milioanele de locuitori ai populației sale, și-ar fi pierdut poziția dominantă. Acum Germania devenea mare, *primus inter pares*, adică prima în grupul celor comparabili cu ea. Din rândul acestora, nimeni nu-i stătea înaintea. Ceea ce Germania acordase Spaniei câștigase Germania pentru ea însăși, în Polonia.

Smeriți-vă că veți fi lăudați. Germania s-a degradat singură la gradul de caporal și a ajuns cancelar al statelor Europei, stat-cancelar. Dar, înainte de toate, Germania aflase și învățase acea vorbă din Biblie: Bateți și vi se va deschide.

Era un fenomen straniu, această Germanie, sau poziția ei, de conducător în Europa. Fenomen sau, chiar ființă, cum denumise filosoful Heidegger subiectul său. Statul era pentru el cel mai nobil produs al capacității creatoare a omului, și era sfânt.

"Trebuie să fim pragmatici", spusese Tarja Halonen înaintea conferinței de la Nisa. A fost spus limpede și i-a indus pe mulți în eroare.

Politicienii au avut de derulat, iarăși și iarăși, episoadele conferinței de la Nisa, întrebându-se singuri, ce-ar fi putut însemna această cunoscută expresie și ce se întâmplase cu adevărat la Nisa. Aceasta însemna o nouă cultură politică care, gătită din resturile multor specii de pește, devenise o nouă delicată.

Pentru că s-a văzut că problemele și persoanele, și cu atât mai mult politicienii și oamenii de stat, nu pot fi influențați, este important să te prefaci că ascuți, dar fără să te lași influențat de partea adversă.

Conducerea politică înseamnă, înainte de toate, să știi să te conduci pe tine însuși. Și să joci teatru. Și încă multe altele.

Chirac este un actor bun, s-a spus. Da. Trebuie să fii. În plus, pentru un om politic, este necesar să știe să joace singur, pentru că pot apărea necazuri cu partenerul. Trebuie să știi să păstrezi gustul de pe urmă al actului, precum al unui vin bun, și să intuiești replicile următoare, pentru ca ele să nu cadă pe un teren nepregătit. Acesta pare un lucru simplu, chiar ușor, dar numai din combinația acestor fapte se naște o iscusință politică desăvârșită.

”Noi am avut o echipă bună”, a spus Tarja Halonen după întrunirea de la Nisa.

Da, așa a fost, pentru că așa o făcuse ea. Ea stabilise o astfel de ordine a luării deciziilor, încât toate chestiunile treceau pe la ea, ca și cum ar fi fost o centrală telefonică, și nici nu existaseră legături directe între ceilalți finlandezi. Martti Ahtisaari⁵ a ajuns să fie în dezacord cu ceea ce însemna politică internă și externă, pretinzând să fie prezent întotdeauna când se solicita discutarea unor probleme importante de politică externă în reuniunile internaționale. În astfel de situații el făcuse diferența între chestiunile de politică internă și cele de politică externă, fără să înțeleagă că între ele limita era ca o linie trasată pe apa Mării Mediterane. El a ajuns să se certe pentru ceea ce i se cuvinea, și a pierdut, așa cum pierde cel care ajunge să-i spună adversarului său care este interesul acestuia și atitudinea lui corectă.

Halonen a priceput că, pe timpul existenței UE, nu există în mod separat afaceri interne și afaceri externe, deoarece o dată cu politica externă, și chestiunile de politică internă sunt posibil de analizat doar în conexiune cu cea externă. Și acest lucru a fost acel paradox sau parodie pe care Ahtisaari, ca președinte, nu-l pricepuse. De aceea, el a schiat pe zăpezile iernii trecute, acum deja pe pământ dezghețat, cu schiurile încrucișate⁶.

Astfel, președintele Tarja Halonen a devenit al țării președinte cu puteri depline, ceea ce nu însemna suveran, în același mod în care noua constituție a denumit țara drept republică suverană, ca și cum republica ar fi un ministru și ambasador cu puteri depline, ai cărui bani din buzunar, adică euro, erau expresia mărcii finlandeze. Lucrul fusese spus într-un mod amuzant.

Finlanda a ajuns din nou națiune în rândul națiunilor, acum deja în Europa, uitându-se faptul că națiunea nu este același lucru cu statul. Cu atât mai puțin stat independent; autonom da, însă care oricum nu mai este independent din punct de vedere economic.

Conținutul luptelor politice ale fiecărei perioade de guvernare constituie întotdeauna o treaptă pentru ridicarea următorului conducător, s-a spus cu referire la Bizanț.

Tarja Halonen ar fi putut aduna, dintr-o scurtă privire, acești politicieni ce o însoțeau, care-i erau bine cunoscuți, spunându-le, ca un director de firmă, acestor bărbați mai

tineri decât ea, ”Ei, băieți”. Această greșală ea n-a comis-o. N-a intrat în discuție nici o frăție, și nici nu era prevăzută de protocol. Iar protocolul este președintele însuși.

Erkki Tuomioja privea, evaluându-l pe Paavo Lipponen și poziția acestuia, gândindu-se la conferința de partid ce se va ține la vară. Paavo Lipponen ar fi putut să se retragă din conducerea partidului, ca să fie liber ”să crească” până la următoarele alegeri prezidențiale ale republicii. El ar fi, atunci, foarte potrivit ca vârstă, dotat cu cea mai bună experiență posibilă. Cel mai bun, dacă Tarja Halonen ar dori să renunțe.

La Nisa, orice altceva părea mult mai probabil. Tarja Halonen a început să arate, mai degrabă, ca un monarh nordic, în variantă feminină, decât ca o persoană care să renunțe vreodată.

Antti Satuli era banca de date a tuturor, dar supremația președintelui, atât ca superior al funcționarilor Ministerului de Externe cât și prin ministrul acestuia, ieșea în evidență, în raport cu cea a primului-ministru. La Nisa, Tarja Halonen a devenit actorul principal al teatrului politic finlandez, personajul principal al Finlandei, deoarece sintagma se referă atât la masculin cât și la feminin, și este valabilă în ambele cazuri. Kekkonen ar fi fost șef de stat, denumit șef sau director executiv, când era nevoie de un eufemism, precum ursului i se spunea regele pădurii, când trebuia să fie ucis și fapta răscumpărată. Acum, Tarja Halonen a devenit protagonistă, ca reprezentantă a unei concepții noi. Femeia este piesa de teatru, bărbatul replica, una gândită, dar întârziată în evenimentele vitale.

Tarja Halonen introducea în practică o nouă cultură politică, în care tenacitatea și, în același timp, rapiditatea și istețimea erau bine apreciate.

Parlamentul a obținut acum, prin intermediul comisiei pentru afacerile externe, o putere directă și explicită, care aparținuse adunărilor legislative, de-a lungul istoriei, anume puterea de a se informa despre lucruri – pentru care trebuia să fie gata și să fie pregătit, ca pentru cheltuieli și plăți – și, în același timp, a obținut dreptul să decidă împreună cu alții, adică să-și exprime acordul. Acest lucru însemna că, în timpul conferinței de la Nisa, comisia pentru afacerile externe, aflându-se la o distanță asigurătoare, ca să poată fi strigată, a aflat tot timpul pentru ce trebuia deja să se pregătească în deciziile sale, și să fie gata sufletește pentru aceasta. Comisia pentru afacerile externe a devenit, și mai mult decât înainte, atât o cutie de rezonanță a președintelui, cât și o instituție care își ia răspunderea dinamismului său, o instituție veche ca și timpul.

Primul-ministru reprezenta guvernul, care se bucura de încrederea parlamentului, ca un ambasador pe lângă președinte. Ca o persoană care cunoaște bine comunicarea la cele două capete. Dar acum politica externă, născută ca produs comun al președintelui și al primului-ministru, avea încă mai multă nevoie de încrederea

președintelui în primul-ministru, care avea deja încrederea parlamentului. Primul-ministru era încărcat cu atâta colaborare și încredere din toate direcțiile, încât acestea au început să se mănânce între ele. În schimb, supremația președintelui înflorea acum mai bine și mai discret decât în sfertul de veac al lui Kekkonen. Lui Kekkonen i-au trebuit ani de lupte dureroase ca să obțină puterea absolută, dar nu președintelui Halonen, acum.

Președintele s-a așezat la masa la care se împărțea puterea, ca și cum și-ar fi moștenit funcția, și nimeni nu s-a pus să-i conteste această postură, de la sine evidentă, din contră, au vrut s-o susțină pe această cale. Nimic mai ușor, o dată ce constituția nu îi interzicea în mod explicit să obțină mai multe din noua și redusă sa poziție, decât fusese luat înainte.

Fostul președinte Mannerheim⁷ și primul-ministru Paasikivi, așa cum după aceea președintele Paasikivi și primul-ministru Kekkonen⁸, și-au desfășurat activitatea ca președinte și premier împreună, în așa fel ca să poată lucra amândoi separat, fiecare ocupându-se clar de sarcinile care-i reveneau. Koivisto⁹, ca prim-ministru, mersese pe căi proprii și – ignorând total colaborarea dintre primul-ministru și președinte, exprimată în constituția în vigoare atunci, în cele din urmă s-a sprijinit pe încrederea acordată de parlament – și aceasta i-a fost de ajuns pentru legitimarea sa ca prim-ministru. Pentru aceasta, nu a fost nevoie de colaborare și nici măcar de un acord mutual între președinte și șeful guvernului. Pe de altă parte, Martti Ahtisaari nu a apucat niciodată să cunoască destul de bine constituția, însă repeta doar că președintele decide în politica externă, fără să priceapă că cel mai important lucru era cum și în ce mod, adică întotdeauna în prezența Consiliului de Miniștri și prin acesta, împreună cu primul-ministru și ministrul de externe, prin contrasemnare.

Dar acum, după ce a fost depășită perioada de început a Tarjei Halonen, ca președinte, premierul s-a transformat în ambasador al parlamentului pe lângă președinte și în ambasador al președintelui pe coridoarele parlamentului. El s-a făcut curtean fără curte, mereu oaspete acolo unde se afla, însă lucrător responsabil și de încredere.

Primului-ministru i-a mers așa cum îi fusese urzit, în schimb, președintelui, în timpul noii constituții politice: el a început să fie o persoană de reprezentare. Pentru aceasta, ceremoniile îi erau, premierului, suficiente. Iar acum, în țară, era președinte o femeie, o femeie era președinte al parlamentului¹⁰, precum și o femeie președinte al celui mai mare partid, adică al Partidului de Centru¹¹. Discursul primului-ministru, Paavo Lipponen, și inițiativa spre o direcție a federației europene, în spirit german, s-a arătat a fi, foarte repede, greșită.

La Nisa, a ieșit la iveală că UE nu era nici pe punctul de plecare și nici pe cel de sosire, ci se învârtea în juru-i și aștepta ca noile state să-i sporească dimensiunile.

La Nisa, se putuse verifica caracterul dificil al Franței, precum și grandoarea Germaniei, care complica viața Franței. Ar fi fost nevoie de o altă reuniune de la Nisa pentru a rezolva problemele grele care au apărut la Nisa.

Dar și hotărârile comune ale președintelui Finlandei și ale primului-ministru, și procesul luării deciziilor în comun ar fi necesitat un fel de întrevederi bilaterale la nivel înalt. Se întâmplase astfel ca președintele și primul-ministru să ajungă într-o situație comună de indecizie, dar acum era o situație nouă, deoarece nu era același tip de ruptură în buna ordine constituțională cum avusese loc, în urmă cu două decenii, între Kekkonen și Koivisto.

Intenția noii constituții care se verifica acum era ca starea predominantă dintre președinte și premier să fie aceea de a lua decizii în comun, în cazul politicii externe, cam în sensul în care legea matrimonială pretinde în ce fel trebuie ca soții să urmărească interesele familiei și ale copiilor, înainte de interesele lor personale. De aceea, decizia precipitată a primului-ministru de a se alătura boicotului împotriva Austriei păruse doar o greșeală și o întâmplare în cadrul cooperării. Însă, avea să iasă la iveală că nu fusese vorba despre așa ceva.

Primul-ministru vorbea despre o federație care se referea la NATO. Președintele vorbea despre o Finlandă neutră, care avea o politică proprie de apărare. Și despre președinte, care era șeful suprem al forțelor armate și care demonstrase că are sub controlul său domeniul apărării, prin numirile recent făcute.

Deoarece luarea deciziilor în comun, conform constituției, pretindea ca ei să fie, în acest proces decizional, egali, președintele se găsea într-o situație nouă. Numai cei aflați în raporturi de egalitate, pot lucra și pot lua decizii împreună. Acest lucru fusese lăsat neprecizat.

Când președintele Rusiei a telefonat și l-a felicitat pe președinte, în legătură cu faptul că trecuseră 80 de ani de când între cele două țări se stabiliseră relații diplomatice, el a discutat, cu această ocazie, și de alte probleme la ordinea zilei, între care figurau și deciziile luate la Nisa. Ministerul Afacerilor Externe, adică ministrul de externe Erkki Tuomioja, uitase de această aniversare.

Primul-ministru Paavo Lipponen a primit de la omologul său rus o telegramă, în care, cu aceeași ocazie, i se făceau urări de noroc, sănătate și succes. Era vorba, deci, de un mesaj personal, nu de un gest politic, propriu-zis. Totuși, în această împrejurare, premierul a fost luat în seamă, ca și cum gestul ar fi fost oarecum oficial.

Și nicidecum Lipponen nu și-a ascuns dorința de a-și îmbunătăți imaginea, dând, în schimb, cu câteva zile înaintea Anului Nou, o declarație publică sau un mesaj poporului finlandez, prin intermediul STT¹², spunând cum trebuia păstrată bunăstarea

și cât de bine mergeau toate. Cel puțin din punctul lui de vedere, deoarece acum el mâncase evident și anticipat poziția președintelui, ca prezentator al urărilor de Anul Nou.

N-ar dura mult până ca primul-ministru să aibă nevoie de un birou propriu, pentru a se ocupa de politica sa externă, birou care să fie atât pentru afacerile interne cât și pentru cele externe. Acum primul-ministru nu putea fi neglijat în situațiile referitoare la politica externă și nici primul-ministru n-ar putea să uite de aceasta. De altfel, președintele era și șef al forțelor armate, și, la acest capitol, sergentul major Lipponen nu avea nimic de spus.

Tarja Halonen a învățat, acum, ca președinte, să se folosească de puterea și poziția care i se cuveneau, în calitate de superior al acestui departament. Ea a învățat ca la intrare să-și lase paltonul de pe umeri, fără să arunce vreo privire înapoi, să vadă dacă era sau nu aghiotantul acolo, gata să-l ia în primire. Trebuia să fii umbra stăpânului tău, dacă aveai de gând să fii aghiotant. Și a mai învățat ca atunci când se așeza la masă să nu se uite dacă, în acel loc, i se puneau sau nu un scaun dedesubt. Asta o învață reginele încă de când sunt prințese. Nimeni nu s-a așezat vreodată jos, în gol.

Lucrurile nu erau importante dar, în felul acesta, Tarja Halonen și-a marcat teritoriul. Era ceva care rodea legăturile dintre președinte și primul-ministru. Rodea precum piatra-n pantofi, chiar dacă nu se putea ști în al cui pantof era piatra sau dacă era în al amândurora, sau nu era în al nici unuia dintre ei. Nu era nou fenomenul, deoarece între Kekkonen și Koivisto fusese aceeași fază: piatra în pantofi. Acesteia i s-a găsit sau i-a fost găsită soluția când Koivisto l-a înlocuit pe Kekkonen. Și oare o astfel de luptă ar rezolva-o doar timpul prin substituirea persoanelor, chiar dacă s-ar păstra aceeași dispunere în luptă? Primul-ministru ar deveni președinte și dificultățile dintre președintele anterior și fostul prim-ministru ar dispărea și acum președintele își apăra poziția cucerită și palatul împotriva noului-venit. În felul acesta, lupta de pe poziții contrare ar părea întâmplătoare și ar putea fi, deci, foarte suportabilă, cel puțin din punctul de vedere al primului-ministru, aflat în ascensiune.

Când, cu ocazia aniversării a o sută de ani de la nașterea lui Urho Kekkonen, în septembrie, în Tamminiemi¹³ a fost prezentată piesa de teatru *Invitația copiilor*¹⁴, mulți au rămas dezamăgiți când aceasta nu a prezentat vechea "invitație a copiilor" a președintelui Kekkonen, în care și tânăra gardă a social-democraților făcuse exerciții de marșuri de paradă, în piața puterii.

Primului-ministru Paavo Lipponen îi plăcuse piesa, recomandând-o și unui public mai larg decât cel care încăpuse în spații mici.

Pe Lipponen l-a delectat poate faptul că el a fost deja desemnat, în piesă, ca viitor președinte și că piesa dădea sfaturi, în cazul unei situații de criză. Dacă președintele și

primul-ministru tot au fost constrânși să acționeze împreună, aceasta a fost, fără îndoială, o criză, care se putea rezolva numai prin acea ingeniozitate prin care primul-ministru ar realiza și ar accepta poziția de conducător a președintelui în domeniul politicii externe, propunând și numind, pentru aceasta, pe președinte, ca purtător de cuvânt, în acele convorbiri pe care primul-ministru și președintele urmau să le aibă, când s-ar începe rezolvarea în comun a problemelor. Premierul și-a dat seama că președintele este șeful îndreptățit în aceste întrevederi bilaterale la nivel înalt și, din această cauză, atunci când primul-ministru ar cere cuvântul, ar și trebui să-i fie cedat întotdeauna, chiar și dacă s-ar ajunge la o situație în care președintelui nu i s-ar da cuvântul înapoi. Dar acesta e destinul celui care conduce discuțiile, se gândea Lipponen.

"Acum se pare că avem de-a face, ca președinte, cu un avocat de sindicat, care-și dezvoltă o pledoarie proprie pentru toate situațiile și care-și trage spuza pe turta lui, ori de câte ori se ivește momentul prielnic." În acest mod Jukka Tarkka, doctor în științe politice, care și-a susținut teza de doctorat tratând articolul 13, a pus-o pe Tarja Halonen, ca președinte, la locul ei. Acest tip de atac la persoană n-a prea mai făcut parte din cultura politica sau din incultura de astăzi, de pe timpul lui Kekkonen, când acesta a fost luat în colimator pentru rolul său în problemele de politică externă, încasând cu vârf și îndesat. Asta scria Jukka Tarkka, cel aproape de aceeași vârstă cu Tarja Halonen, președinte în exercițiul funcțiunii, bărbat care nici măcar n-a dat faliment, ca director literar și nici în posturi de conducere ale unei companii de reviste. Apoi s-a apucat de politică, devenind om de partid până când, *Tinerii Finlandezi*¹⁵, ce au activat sub această falsă etichetă, au ajuns la capătul drumului. Acest frate mai mare în ale politicii este acum columnist¹⁶, fără loc de muncă permanent. De aceea, el nu obosește să-și reamintească vechiul loc de muncă al Tarjei Halonen și să se folosească de acest fapt ca de circumstanțe agravante, când critică sau face reproșuri la adresa actualului președinte.

În întinericul din decembrie, s-a petrecut un miracol. Nu doar unul singur, când în cele din urmă a sosit Crăciunul alb, cu zăpadă și-n sudul Finlandei, ci și miracolul că Paavo Lipponen, care se prezentase ca purtător de cuvânt al confederației europene, s-a întors în rândul politicii externe. El a invocat colaborarea în domeniul politicii de securitate cu Suedia, care de la începutul anului 2001 deținea președinția UE, pentru o jumătate de an. Noi aveam cu Suedia, într-o măsură mai mare sau mai mică, o poziție comună și, în mare parte, aceleași interese. S-ar fi putut spune, motivat, că acestea au existat tot timpul și nu au dispărut niciodată în timpul rătăcirilor lui Paavo Lipponen, dar au ieșit acum, din nou, la suprafață, o dată cu schimbarea atitudinii sale. Suedia era acum bună de companie în afacerile privind neutralitatea și astfel neutralitatea a dobândit un conținut nordic, așa cum vecinătatea completă, de toate felurile, a Suediei cu Finlanda căpăta un nou, adică vechi, conținut.

Astfel, ieșea la iveală, de asemenea, acea chestiune internă, potrivit căreia președintele avea ministerul său de externe și acesta postul de ministru de externe, dar, înainte de toate, faptul că numirile în cercurile acestuia erau de competența președintelui. Acest mod, esențial, de folosire a puterii fusese uitat în toial încăierărilor politice din toamnă.

Și nici, de asemenea, subtila, dar permanenta răceală a ministrului de externe Erkki Tuomioja nu era un factor de influență nesemnificativ, când Lipponen a început să se întoarcă în plutonul și în rândurile politicii externe, fără vreun motiv special. Același lucru se referea și la comisia pentru afacerile externe, și aceasta putea să contribuie mai degrabă fiind de acord cu conducerea activă a politicii externe, decât prin a începe să-și nascocoască un rol mai activ. Tenacitatea tăcută a lui Erkki Tuomioja era acum un determinant mai important decât prestațiile puternicului Lipponen.

Dacă așa-zisa evoluție ar fi continuat în direcția indicată de Lipponen, atunci ar fi trebuit în curând să se constate că influența politică a afacerilor externe, din cauza câmpului său sporit de activitate, ar fi fost nevoie să crească de la o sută, la cel puțin 120 de procente, ceea ce n-ar fi simplificat suplimentar împărțirea puterii crescute în acest fel. Acum, diferendele s-au lămurit în așa fel, încât președintele a devenit președinte suveran al unei republici suverane, în timp ce primului-ministru îi rămânea postul de șef încontestabil al guvernului.

Mauno Koivisto, ca prim-ministru, reușise să-i pună piedici președintelui, profitând de faptul ca acesta era un bătrân vlaguit, fapt subliniat și de poziția lui puternică. În schimb, adversarul primului-ministru Paavo Lipponen era o femeie dinamică pe care n-ar putea-o epuiza, ca pe un pește mare; dimpotrivă, trebuia să rămână pe locul doi. Când Tarja Halonen s-a așezat în scaun pentru a-și ține discursul televizat de Anul Nou 2001, în fața poporului finlandez, nici o forță nu i-a zguduit sau clătinat scaunul.

Lipponen s-a mulțumit să spună că eforturile colective împotriva depresiunii economice vor continua și a făcut apel la un regim de austeritate social-democrată, practicat de Mauno Koivisto, în administrarea resurselor economice.

Din mesajul de Anul Nou al președintelui Tarja Halonen rămânea în minte indicația generală, practică și mereu valabilă:

“Trebuie să fim perseverenți și clarvăzători.”

NOTE

¹ Cititorul își va aduce aminte desigur de începutul Comunității europene, prin unirea dintre Germania și Franța în domeniul industriei miniere și a celei siderurgice, în anul 1952.

² *Sampo-Leonia* este un concern de bănci și companii de asigurări.

³ *SAK* este Confederația Sindicatelor din Finlanda.

⁴ Juho Kusti Paasikivi a fost președintele Finlandei în perioada 1946–1956.

⁵ Martti Ahtisaari a fost președinte al Finlandei în perioada 1994–2000.

⁶ Cu alte cuvinte – încercând să explicăm expresiile din limba finlandeză -, am putea spune că Ahtisaari a avut o atitudine contrară, într-o problemă demult clasată.

⁷ C.G.E. Mannerheim, mareșal și președinte al Finlandei între 1944–1946.

⁸ Urho Kaleva Kekkonen, președinte al Finlandei între 1956–1981.

⁹ Mauno Koivisto, președinte al Finlandei între 1982–1994.

¹⁰ Riitta Uosukainen, președinte al Parlamentului din Finlanda, din 1995 și în prezent.

¹¹ Anneli Jäätteenmäki, vicepreședinte al Partidului de Centru, care a condus partidul în perioada în care Esko Aho a fost plecat în SUA în 2000–2001.

¹² STT este numele prescurtat al Agenției de Presă Finlandeze.

¹³ Tamminiemi este numele fostei reședințe a lui Kekkonen, astăzi transformată în muzeu.

¹⁴ “Invitația copiilor” este și denumirea neoficială dată întâlnirilor președintelui Urho Kekkonen cu tinerii politicieni din Finlanda.

¹⁵ “Tinerii finlandezi” este numele unui partid politic liberal, vechi, din timpul țarist, reînființat în anii '80, care urmărea să readucă la viață tradițiile liberale și principiile vechi ale liberalismului.

¹⁶ Ziarist, cronicar, comentator de actualități.

*Traducerea în limba română de Marcel PĂUN
Student la Universitatea din Helsinki și
Marilena ALDEA
Lector de limba română*

*Paavo Haavikko, Tarja Halosen tarina,
Art House, 2001, pp. 190-209.*

ȘTIRI CULTURALE

▼ Din inițiativa lui A. Soljenițan, *Biblioteca scriitorilor ruși din emigrație*, înființată în 1955, la Moscova, se va extinde prin construirea unei noi clădiri de 8000m² care va fi gata în 2004. Proiectată să adăpostească 500.000 de cărți (față de 40.000 câte au loc în actualul sediu), noua bibliotecă va avea și spații pentru un muzeu al emigrației ruse și pentru o librărie. Directorul instituției, Viktor Moskvîn, dorește ca biblioteca fondată de A. Soljenițan să fie și un pod cultural între Rusia și rușii stabiliți în străinătate.

Din România literară, nr.16, 23-29 aprilie 2003 (Anul XXXVI), p. 29

▼ În România, la București, se va înființa în curând *Institutul Exilului Românesc*, la inițiativa primului ministru, așa după cum afirmă acad. Răzvan Theodorescu, ministrul Culturii și Cultelor. Acest institut ar urma să însumeze eforturile acelei părți din emigrație care s-a afirmat prin atitudini politice, în timpul comunismului.

Din Interviul cu Acad. Răzvan Theodorescu, Ministrul Culturii și Cultelor, consemnat de Ilie Traian, în Curierul Românesc, Anul XV, nr.4(195), aprilie 2003, p. 16

VITRINA CU CĂRȚI

▼ Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989*, scriitori, reviste, instituții, organizații, Editura Compania, București, 2003, 800 p.

Din România literară, nr.15, 16-22 aprilie 2003, (Anul XXXVI)

▼ Georgeta Adam, Ioan Adam, *Proba exilului*, Editura Viitorul Românesc, București, 2002 (Cartea cuprinde interviuri cu personalități ale diasporei românești: Dinu Flămând, Alexandru Papilian, Damian Necula, Sanda Stolojan, Gabriela Melinescu, Bujor Nedelcovici, Leo Butnaru, Petru Cărdu, Shaul Charmel.)

Din Curierul Românesc, Anul XV, nr.4(195), aprilie 2003, p. 27

▼ Dan Shafran, *Noi corespondențe lirice*, poezie contemporană română și suedeză, ediție bilingvă româno-suedeză, București, Editura Fundației Culturale Române, 2002, 564 p.

Din România literară, nr.2, 15-21 ianuarie 2003, (Anul XXXVI)

CUPRINS

Profesorul Lauri Lindgren – 70	5
Laudatio de Neagu Udrouiu	7
Din activitatea Lectoratului de Limba Română	8
M. Eminescu: <i>Glossă</i> în limba finlandeză	9
<i>Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte</i> în finlandeză.....	12
Studentii ai lectoratului, traducători de poezie din finlandeză în română. 20	
Eino Leino: <i>Elegie</i> în limba română.....	26
Camil Petrescu: <i>Ultima noapte de dragoste...</i> în finlandeză	28
I. L. Caragiale: <i>O noapte furtunoasă – Myrskyisä yö</i> (continuare)	33
Poezie scrise de femei: Maria Banuș, Constanța Buzea, Ana Blandiana .	50
Săptămâna filmului finlandez în România.....	53
Cassian Maria Spiridon: <i>Poezii</i> în finlandeză	56
Ziua de 24 Ianuarie 1859 și semnificația ei	58
Fredrika Runeberg: <i>Întrebările Elei</i> în română.....	63
Mihail Sadoveanu: <i>Baltagul</i> în limba finlandeză.....	67
Legenda Mărțișorului.....	71
Paavo Haavikko: <i>Istoria Tarjei Halonen</i> în românește (continuare).....	74
Știri culturale.....	88